

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Barbara Herzmansky

Mentor: doc. dr. Marjan Smrke

MAGDALENKE

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2006

Magdalenka, skesana prostitutka, odstranjena iz družbe v razne ustanove, kot so magdalenski domovi. Irski magdalenski domovi izvirajo iz spokorniškega gibanja v Angliji, ki je v 18. stoletju ustanovilo domove za prostitutke, kot je bila na primer bolnišnica Whitechapel Magdalene Hospital iz leta 1758 v Londonu. Prvi takšen irski dom, magdalenski dom v Dublinu, je svoja vrata (samo za protestantske ženske) odprl na ulici Lower Leeson leta 1767. Katoliški magdalenski dom je bil ustanovljen leta 1809 v Corku in v kratkem so podobne domove odprli drugje po državi. Domove so v začetku vodili laiki in so bili mišljeni kot kratkoročni azil. Ob prihodu sestrskega reda Dobri pastir iz Francije leta 1848 so začasna zatočišča postala ustanova s stažem dolgoročne ali stalne institucionalizacije, kjer so stanovalke odvrčali od odhoda in nekatere nelegalno zadržali vse življenje. Ko je število prostitutk upadlo, se je pojem »propadlih žensk« razširil in vključil neporočene matere, kljubovalna in zlorabljen dekleta ter mentalno prizadeta dekleta in ženske. Magdalenke so kot zapornice garale v pralnicah, priključenih k samostanom, in bile podvržene težkemu življenju in nevzdržnim delovnim razmeram. Magdalenski domovi so delovali vse do zadnjega desetletja 20. stoletja, ko so oktobra 1996 v Dublinu zaprli zadnjo magdalensko pralnico, ki so jo pod okriljem samostana na ulici Seán MacDermot vodile Sestre naše dobrodne gospe.

Ciarán Deane, »The Encyclopaedia of Ireland«,
September, 2003

MAGDALENKE

Rimskokatoliška vera je eden tistih dejavnikov, ki je Irsko že od nekdaj ločevala od protestantskih Britancev in je tako posledično postala tudi ključni dejavnik v irski družbi. Rimskokatoliška cerkev in irska družba sta v obdobju med 18. in 20. stoletjem, s tesnim sodelovanjem, žensko postavili v center irske kulture in ustvarili mit o »čisti irski rasi«, čigar odstopanja so bila strogo kaznovana. Dekleta, ki so na kakršenkoli način kršila strogo določene spolne norme, so v močno patriarhalni družbi predstavljale odklon od tega ideala. Rimskokatoliška vera je bila tako močno integrirana v zavest irskih državljanov, da so starši, v izogib sramoti, svoje hčere brez premisleka pošiljali v posebne ustanove, ki so se imenovali magdalenski domovi. Magdalenske domove so vodili različni redovi katoliški nun, ki so znotraj doma ustvarili svojevrsten in ne povsem religijski način prevzganja teh mladih deklet oziroma Magdalenk. Sistem magdalenskih domov je na Irskem obstajal vse do leta 1996, ko so zaprli zadnjo magdalensko pralnico.

Ključne besede: Magdalenke, ženske, Rimskokatoliška cerkev, Irsko

MAGDALENES

Roman Catholic Church was for a long time one of the main factors that widely separated Ireland from their protestant British neighbours. That was also one of the reasons that gave Roman Catholic Church special position between 18. - 20. century in Irish society. Both very patriarchal, Irish Roman Catholic Church and Irish society placed women in the center of Irish society and constructed a myth of »pure Irish race«, of which deviance was severely punished. Young Irish girls that had trespassed strict sexual norms, have been an example of declination of Irish ideal. Roman Catholic Church was so deep integrated in Irish society and in the conscience of Irish people that consequently many parents sent their daughters in special institutions, which were called Magdalene homes. These institutions were run by different religious orders of nuns and were known for a very special and somehow less religious treatment of young girls that were called Magdalenes. This system lasted until 1996 when the last Magdalene laundry was closed.

Key words: Magdalenes, women, Roman Catholic Church, Ireland

KAZALO:

1. UVOD	5
2. GLEDALIŠKA IGRA, DOKUMENTAREC IN FILM	7
2.1 Gledališka igra <i>ECLIPSED</i>	7
2.2 Dokumentarec <i>SEX IN A COLD CLIMATE</i>	8
2.3 Film <i>THE MAGDALENE SISTERS</i>	9
2.3.1 ODZIVI NA FILM	11
3. IRSKA »PRAVICA«, DA SE IZVAJA KRIVICA	14
3.1 MAGDALENKE IN »VARNA HIŠA«	14
3.1.1 NASTANEK MAGDALENSKIH DOMOV	15
3.2 MAGDALENKE IN NJIHOVI GREHI	16
3.2.1 SPREMEMBA IMENA	18
3.2.2 UNIFORME	19
3.2.3 DELO	19
3.2.4 IZOLACIJA	19
3.2.5 NASILJE	20
3.2.6 NADZOR	20
3.2.7 PRIPOR (ZAPRTOST)	20
3.2.8 IZOBRAŽEVANJE	20
3.3 PONOVRNO »ODKRITJE« MAGDALENSKIH DOMOV	21
4. IRSKA ŽENSKA, DRUŽINA, ZAKONSKA ZVEZA IN SPOLNOST	23
4.1 IRSKA ŽENSKA	24
4.2 ZAKONSKA ZVEZA	27
4.3 DRUŽINA	28
4.4 SPOLNOST	29
5. RIMSKOKATOLIŠKA CERKEV NA IRSKEM	31
6. REPUBLIKA IRSKA IN NJENA DRUŽBA	36
6.1 IRSKA V ČASU MAGDALENSKIH DOMOV	37
6.1.1 IRSKA PRED OSAMOSVOJITVIJO	37
6.1.2 OSAMOSVOJITEV	39
6.2 REPUBLIKA IRSKA DANES	42
7. RAZMIŠLJANJA	44
8. LITERATURA	48

1 UVOD

Magdalenke, za razliko od deteljice, Guinnessa, Svetega Patricka, Newgranga, Clonmecnosa, Cashela in številnih drugih, niso ena izmed tistih značilnosti Irske, s katero bi nas posiljeval že najenostavnejši popotniški priročnik. Magdalenke so ena tistih tem, o kateri se ne govori in zato se zdi, da sploh ne obstaja. Irska, danes tako občudovan čudež gospodarske rasti in vzor razvoja tako v svoji omari skriva vsaj enega okostnjaka.

Po ogledu kakšnega dokumentarca ali filma, ki je posnet po resničnih dogodkih in vključuje krog mojega študijskega zanimanja, me prevzame občutek, da bi se najraje preselila v knjižnico in pred računalnik ter sama preverila, ali je vse res. Nenazadnje je veliko filmov nagnjenih k senzacionalizaciji in pretiravanjem, in to še prav posebej, če se podnje podpiše holivudska produkcijska hiša. Film *Sestre Magdalenke* režiserja Petra Mullana, me je kljub holivudski produkciji prepričal do te mere, da želim temo, o kateri govori, obravnavati v svojem diplomskem delu. Ne glede na to, da me sedaj, ko sem se seznanila s problemom Magdalenk, bolj privlači sâmo resnično zgodovinsko ozadje, sem se kot študentka kulturologije odločila, da bom resnična zgodovinska dogajanja povezala s filmom.

Diplomsko delo sem nasloвила Magdalenke. Ta naslov namreč najbolje zaobjema temo, ki jo bom obravnavala. Govorila bom o irskih ženskah, vpletenih v kulturne in religijske vzorce irske družbe med 18. in 20. stoletjem, ki so bile zaradi kršitev strogo določenih spolnih norm institucionalizirane v magdalenske domove.

Morda lahko koga presenetiti sama struktura tega diplomskega dela. Zamislila sem si ga namreč kot zidanje piramide od zgoraj navzdol, vendar v trdno ozemljenem in pregrajenem okvir(j)u. Zavedam se dejstva, da je kaj takega v realnosti in fizičnem svetu nemogoče, vendar je na tem mestu pomembna sama ideja piramide, njena organiziranost in struktura, kjer največji in najvplivnejši deli, ob tleh, predstavljajo osnovo in posledično vodijo do najmanjših in najbolj občutljivih delov čisto na vrhu. Brez dobro osnovanih temeljev ne moremo ustvariti vrha. Z zidanjem piramide v obratni smeri želim ponazoriti, kako pomanjkljivo in nepopolno je vedenje o Magdalenkah iz filma, v primerjavi z Magdalenkami, postavljenimi v širši zgodovinski okvir tako Rimskokatoliške cerkve kot irske družbe tistega časa. Po medijih, ki so omogočili širšo prepoznavnost in družbeno zavedanje o problemu Magdalenk, sem bom posvetila Magdalenkam samim, torej samemu vrhu piramide; tik pod vrhom bom predstavila

podobo irske ženske; eno plast ali nadstropje nižje, sem mesto dodelila irski Rimskokatoliški cerkvi in v zadnji, najnižji del piramide, sem postavila irsko družbo.

Vprašanje, ki sem si ga zastavila pred pričetkom pisanja tega dela in na katero bom poskušala najti odgovore, je, ali prizori v filmu *Sestre Magdalenke* neobjektivno portretirajo Katoliško cerkev na Irskem. Ob dejstvu, da je vprašanje raziskovalnega tipa, se zavedam, da bo za uspešno opravljeno diplomsko delo potrebno veliko raziskovalnega dela. Kljub (žal) pomanjkljivi slovenski založenosti s tujo strokovno literaturo na tem področju, bom poskušala z raziskovanjem primarnih, sekundarnih in internetnih virov priti zadevi do dna. Nadalje se zavedam tudi, da zastavljeno raziskovalno vprašanje zahteva številna podvprašanja in da bom morala ob iskanju odgovora na ključno vprašanje najprej najti odgovore na le-te. In nenazadnje se zavedam, da sem se z diplomskim delom podala na področje, ki v Sloveniji še ni raziskano in dokumentirano, v svetu, predvsem na Irskem, pa obstajajo številne nejasne različice. Diplomsko delo torej ne bo teoretično, pač pa, kot je že bilo omenjeno, bolj raziskovalno naravnano.

2 GLEDALIŠKA IGRA, DOKUMENTAREC IN FILM

Gledališče, televizija in kino so eni izmed tistih množičnih medijev, s katerimi lahko na hiter, poceni in enostaven način dosežemo zelo številčno publiko. Že od nekdaj so vodilni politični sistemi te medije (iz)koriščali za lastno promocijo in, kar je ključnega pomena, za promocijo lastnih idej. Prav takšno moč imajo režiserji, saj lahko s svojim prepričanjem in svojim zornim kotom usmerjajo tok dogajanj in tako posledično dosežejo močan vtis pri gledalcih. Še posebej problematični so tisti produkti množičnih medijev, ki se ukvarjajo z zgodovinsko podkovanimi temami ali tematikami, ki govorijo o resničnih dogodkih. Veliko zgodovinskih dogodkov se lahko tako, po krivdi režiserja, zaradi necelovite in/ali napačne interpretacije popači ali pa ostane zakritih, prikritih ali kako drugače izločenih iz vidnega in miselnega polja gledalca, če ta nima predznanj o temi, ki jo spremlja preko množičnega medija.

2.1 Gledališka igra *ECLIPSED*

Dramska igra v dveh dejanjih, imenovana *Eclipsed*, slovensko *Ujete*, je delo irske pisateljice Patricie Burke Brogan. Igra je bila prvič objavljena leta 1988, premierno uprizoritev pa je doživela 14. februarja 1992 v galwayjskem gledališču Punchbag. Od takrat je doživela številne uprizoritve po vsem svetu in zanje prejela tudi veliko število mednarodnih priznanj.¹

Omemba igre je pomembna iz dveh razlogov. Gre za to, da je, prvič, ta dramska igra bila prva, ki je preko javnega medija opozorila na problem magdalenskih domov, in drugič, Broganova je kot bivša nuna, ki ima osebne izkušnje z Galwayjskim magdalenskim domom, kjer je v mladosti, kot nuna začetnica delovala, več kot kompetentna avtorica pri obravnavi takšne teme.

Okvir igre, ki je hkrati posledica osrednjih dogodkov te drame, govori o Američanki, ki je bila kot sirota poslana v Ameriko, in se na Irsko vrne z razlogom, da bi našla sledi o svoji materi. Z raziskovanjem v že zaprtem samostanu nam odkriva življenjske zgodbe štirih mladih neporočenih žensk, ki so pod strogim očesom matere prednice in v družbi simpatične nune začetnice zaradi »neprimerne« spolnega vedenja, kot je izvenzakonsko spolno občevanje in rojstvo nezakonskega otroka, bile zaprte v magdalenski dom. Igra, ki torej govori o

---

¹ Prejela je glavno nagrado edinburškega filmskega festivala leta 1992 in prestižno nagrado Moss Hart gledališča leta 1994. V Los Angeles Times je bila leta 1995 nagrajena s strani Critic's Choice and Best of the Weekend. Dostopno na: <http://www.salmonpoetry.com/eclipsed.html> (31. 7. 2006)

magdalenskem domu, je postavljena v izmišljen samostan z imenom Killmacha v leto 1963 in je osredotočena na življenjske zgodbe »priprtih« žensk, ki se borijo za malo svobode in gojijo upanje, da bodo še kdaj videle svoje otroke. Vsaka izmed teh »nezaželenih« žensk se različno sooča s krutimi okoliščinami življenja, vendar se med njimi v mešanici fantazije in maščevanja rodi sočutno prijateljstvo.²

Štiri dekleta, Brigit je zagrenjena in žalostna, Mandy je nezrela in obsedena z Elvisom Preslyjem, Nellie-Nora je naivna in nervozna, Cathy pa se z »zlomljenim srcem« konstantno bori proti astmi, so postavljene nasproti dvema nunama, sadistični in kruti Materi prednici Victoriji in nuni začetnici Sestri Virginiji, ki je razpeta med zaobljubo popolne zvestobe Cerkvi in lastnimi moralnimi načeli. (The Scotsman, 1992)

2.2 Dokumentarec *SEX IN A COLD CLIMATE*

Dokumentarec *Sex in a Cold Climate* ali slovensko *Občevanje v neprijaznem okolju*, je nastal pod režisersko taktirko zgodovinarja in režiserja Stevena Humphriesa in je bil prvič predvajan marca 1998 kot del serije *Witness (Priče)*, v okviru verskega programa na britanskem Kanalu 4. Traja natanko 50 minut.

Dokumentarec predstavlja pretresljivo zgodbo o seksualni netoleranci 20. stoletja na Irskem. Z uporabo starih arhivskih filmskih posnetkov in črno belih fotografij nam režiser niza izkušnje štirih žensk, ki so bile zaradi (domnevne) seksualne neprimernosti poslane v različne magdalenske domove. Christina Mulcahy je rodila izvenzakonskega otroka, Martho Cooney je pri štirinajstih letih posilil bratranec, Phyllis Valentine je bila preveč lepa in zato moralno ogrožena, Brigid Young je odraščala v sirotišnici, ki se je držala magdalenskega doma.

Kaj je navdihnilo zgodovinarja in režiserja Stevena Humphriesa, da se je odločil posneti dokumentarec, ni povsem znano, je pa znano, da je njegovo predvajanje doseglo izjemen odziv. Kanal 4 je doživel največji odziv gledalcev prav na to izmed vseh svojih predvajanih oddaj. Klicale so ženske iz vse Irske in Velike Britanije, ki so želele povedati lastne izkušnje iz magdalenskih domov. Glede na popolno ignoranco oblasti do te teme je zelo zanimivo, da je ta odziv postal glavna novica v irskih poročilih naslednjega dne in je svoj epilog doživel

---

² Dostopno na: http://www.sfbg.com/38/43/x_list_stage.html (19. 07. 2005)

tudi v irskem parlamentu, kjer so dokumentarec kot dokazni material uporabili pri obravnavi institucionalnih zlorab. RTE (nacionalna irska televizija) je zavrnila možnost, da bi predvajala ta dokumentarec in ga do tega trenutka še ni predvajala. (Rose, 2003)

2.3 Film *THE MAGDALENE SISTERS*

Film *The Magdalene Sisters*, v slovenskem prevodu *Sestre Magdalenke*, je nastal pod vodstvom scenarista in režiserja Petra Mullana. Prvič je bil predvajan na Beneškem filmskem festivalu v Italiji leta 2002. Traja natanko 119 minut.

Film se prične s sceno, v kateri duhovnik, skorajda v transu, prepeva tradicionalno irsko pesem. Bolj kot župnijskega duhovnika ga vidimo kot polnopravnega člana družine, ki se je zbrala, da proslavi poroko. Že čez nekaj trenutkov pa tega istega duhovnika spoznamo kot razsodnika, na čigar pobudo starši nedolžno dekle pošljejo v magdalenski dom.

Zgodba nas tako popelje v čas po letu 1960 v Dublin, ko štiri punce, kazensko, zaradi različnih kršitev strogih spolnih moralnih norm, pristanejo v magdalenskem domu. Uvodni del nas seznani s temi kršitvami. Margaret je posilil bratranec, Rose je rodila izvenzakonskega otroka, Bernardette se je preveč spogledovala s fanti, Crispino, ki jo spoznamo po uvodnem delu in so jo nune imele za počasno, je v magdalenski dom pripeljal izvenzakonski otrok.

Ob sprejemu Mati prednica na novo prispele Magdalenke seznani s pravili ustanove, kamor so bile pripeljane in ob tem nepretrgoma šteje denar. Obravnava jih kot grešnice in jim pove, da bodo lahko samo s trdim delom dosegle odrešitev in odpustitev svojih velikih grehov. Po odvzemu vseh osebnih stvari, tudi oblek, razkužitvi in v novih uniformah jih v naslednjem kadru vidimo na delu v posebnem delu samostanskega kompleksa, kjer je bila pralnica.

V filmu smo priče strogemu režimu nun, ki povzroča, da dekleta poskušajo pobegniti, narediti samomor ali kako drugače ubežati. Kakršenkoli socialni stik med njimi je prepovedan in edino opravilo, ki ga smejo opravljati, je pranje perila. Glavne štiri akterke filma se vsaka na svoj način spopadajo z režimom znotraj doma. Margaret, Rose in Crispina so ubogljive in s prilagajanjem sistemu upajo na izpustitev. Bernardette pa je uporniška in jo šele kazen po neuspelem pobegu postavi na (še bolj) realna tla. Crispina je ob trdem delu v pralnici in

posmehovalnemu odnosu nun še žrtev obiskujočega duhovnika, ki jo spolno zlorablja. Ob spolnih zlorabah duhovnika smo v filmu priče tudi spolnim zlorabam nun. Nune spoznamo kot ekshibicionistke, ki za svojo zabavo v vrsto postavijo gole Magdalenke. Žaljive opazke dveh nun, ki se zdijo kot trganje kože, brez anestetika, s teles Magdalenk, so prikazane kot dodaten mehanizem (nad)moči, ki so si ga lastile nune.

Vsak pobeg ali poskus pobega je strogo kaznovan. Kazni so bile različne, vendar pa je fizično nasilje znotraj magdalenskega doma v filmu prikazano kot nekaj povsem običajnega.

Odnos med nunami in Magdalenkami je predstavljen kot hierarhičen in neenakopraven. Ob ukazih, žaljivkah in grajah je njihovo edino medsebojno interakcijo predstavljal neprekinjena molitev. Solidarnost med dekleti je bila majhna, kljub temu smo v filmu priče nekaterim prizorom, ki tega ne potrjujejo v celoti. Margaret tako nekajkrat nastopi kot Crispinina zaščitnica.

Film se za tri dekleta od štirih konča s srečnim koncem. Srečen konec tukaj navajam le v smislu zapustitve magdalenskega doma in možnosti za nov začetek. Margaret pride iskat brat, Rose in Bernardette pobegneta, Crispina pa umre v psihiatrični bolnišnici, kamor jo premestijo, ko duhovnika v javnosti obtoži spolnega nadlegovanja. Mesto v psihiatrični bolnišnici si je zagotovila s stavkom »Nisi božji človek«, ki ga zavpije celo 27 krat.

Ne glede na kruto vsebino predstavlja film še vse kaj drugega kot popis resničnih dogodkov. V prvi vrsti je predvsem kulturni izziv. S prizori, ko fant in starejši gospod dnevno dovažata in odvažata perilo, režiser implicitno poziva irsko publiko in nakazuje njihovo vpletenost in odgovornost pri zapiranju in zlorabah žensk. (Smith 2003:1)

Mullan v filmu poudarja, da je bilo irsko kaznovanje arbitrarno in selektivno. Margaretin incestuozni posiljevalec jo odnese le z bežno grajo in tudi oče Rosinega otroka ne deli usode z Rose. Sporočilo, ki bi moralo, brez vsake izjeme, doseči vse gledalce, je: nihče ni v magdalenski dom prišel ne da bi sorodnik, delodajalec, sosed ali prijatelj, vedel. (ibid.)

Verjetno veliko gledalcev spregleda vpletenost irskih državnih oblasti, čeprav je to v filmu zelo očitno pokazano. V filmu je to reprezentacija procesije Corpus Christi, kjer irska državna policija, imenovana Garda, čez vse mesto, na obeh straneh kolone, Magdalenke spremlja do ceremonije izven mesta. Mullan je ta prizor povzel po »dejanski fotografiji Magdalenk iz

magdalenskega doma Gloucester, ki so v 50. letih 20. stoletja paradirale po ulici Sean McDermott v Dublinu.« (Smith 2003:2)

Za razliko od Humphriesa je Mullanova inspiracija znana. Idejno navdušil ga je namreč prav zgoraj navedeni dokumentarni film. Mullan sam, kot razloge, zakaj se je odločil posneti film, v enem izmed svojih številnih intervjujev³ odgovarja, da predvsem zaradi tega, ker je imel občutek, da je tema ostala odprta, da ni doživela epiloga in se je zato čutil poklicanega, da zgodbo nadaljuje, jo približa čim širši publiki in s tem poskuša doseči priznanje, obžalovanje in/ali opravičilo ključnih akterjev.

Zelo pomembno je, da si je film ogledala ena četrtnina vseh Ircev. Film se je na filmskih lestvicah, skoraj v vseh državah, kjer so ga predvajali, uvrstil med prvih pet.

2.3.1 ODZIVI NA FILM

Filmi, ki govorijo o kontroverznih, občutljivih ali šokantnih dogodkih, že sami po sebi sprožajo veliko kritik. Dobrih in slabih. Odziv je toliko večji, če film obravnava kočljivo tematiko, ki je posneta po resničnih dogodkih. Film *Sestre Magdalenke* in predvsem režiser sta se soočala s številnimi kritikami.

Veliko je bilo pozitivnih odzivov. Nenazadnje je film, ob številnih drugih, prejel glavno nagrado enega izmed najprestižnejših filmskih festivalov v Evropi. Prejel je zlatega leva, ki ga podeljuje strokovna komisija Beneškega filmskega festivala. Kljub temu je film že v tekmovalnem delu povzročal številne zadrege. Angažirani duhovniki so s plakati in raznimi drugimi metodami poskušali gledalce odvrniti od ogleda filma. Ključni ugovor tamkajšnjih nasprotnikov filma je bil, da gre za protikatoliško propagando. (Gritien, 2002, Greydanus, 2003)

Glede na to, da Mullan niti z enim kadrom ni predstavil nun ali duhovnika v pozitivni luči v odnosu do Magdalenk, ampak jih je prikazal le kot sadistične, introvertirane in krute male poslovneže, je mogoče uvideti, da je prizadel čustva tistih, ki še zmeraj aktivno prakticirajo rimskokatoliško vero. Nenazadnje je preko njih napadel Rimskokatoliško cerkev (v

---

³ Intervju je mogoče v celoti prebrati na spletni strani:

<http://www.themoviechicks.com/summer2003/mctmagdalene.html> (20. 07. 2005)

nadaljevanju RKC), pri čemer je zanemaril možnost, da so bile te nune in ti duhovniki le črne ovce v svoji zelo obsežni organizaciji, in da so obstajale tudi nune, ki niso bile sadistične in ki niso uživale v trpinčenju drugih.

Spet na drugi strani ne gre zanemariti resničnih izpovedi preživelih Magdalenk. Dejstvo je, da je, vsaj v primeru Irske, obstajalo deset takšnih domov in po pričevanju bivših Magdalenk so bile razmere v vseh enake. Torej, nevzdržne. Trditve, da so imele pač smolo, da so pristale ravno v tistem magdalenskem domu, kjer je delovala smetana »črnih ovc«, bi bile zato na tem mestu povsem neupravičene in neobjektivne.

Film so v različnih evropskih državah predvajali v naslednjem zaporedju: Italija, Irska, Anglija, Škotska, Združene države Amerike in kasneje postopoma še ostale države po svetu. V Italiji je napol uraden vatikanski časopis *L'Osservatore Romano* zapisal, da je Peter Mullan lažnivec ter da je film sovražen in protikatoliško usmerjen. Irska RKC se ni odzvala na film, je pa presenetil odziv angleškega in škotskega klera, ko je škotski konzervativni katoliški nadškof Mario Conti zavrnil obtožbe vatikanskega časopisa in dejal, da ta film ni »nič bolj protikatoliški, kot je *Schindlerjev seznam* protinemški.« (Rose 2003:4) Odzivi v Združenih državah Amerike so bili različni. Eden najbolj negativnih je bil odziv *Katoliške lige za religijske in civilne pravice*, ki je, podobno kot *L'Osservatore Romano* film označila kot protikatoliško propagando.⁴ Laični gledalci so film, sicer z močno izraženimi negativnim sentimentom do RKC, v večini dobro sprejeli.

Za preživele Magdalenke je bil film pravcata osvoboditev. Nekdo je končno obelodanil njihove usode iz mladih let. Kljub mnenjem nekaterih, da je film preveč enodimenzionalen in da zanemara nekatere ključne segmente, je veliko Magdalenk dejalo, da so bila dejanja nun v filmu zelo omiljeno prikazana in da je v resnici bilo vse še veliko hujše. (Norris v Lambert, 2003)

V Sloveniji je bil film prvič prikazan leta 2003 na filmskem festivalu LIFFE, kjer je bil kot zmagovalec občinstva odkupljen za distribucijo v vseh slovenskih kinematografih.

---

⁴ Celotno izjavo *Katoliške lige za religijske in civilne pravice* o filmu *Sestre Magdalenke*, z dne 29. julija 2003, je mogoče prebrati na njihovi uradni spletni strani: http://www.catholicleague.org/03press_releases/quarte3/030729_magdalene.htm (20. 07. 2005)

Slovenska strokovna javnost se, v svojem značilnem slogu '*kar se nas ne tiče, nas tudi ne zanima*', na problem Magdalenk ni odzvala. Vsaj ne v smislu objave kakšnega kritičnega ali konstruktivnega članka na to temo. Bile so napisane samo številne recenzije filma, katerih avtorji pa se niso preveč poglobljali v zgodovinsko ozadje magdalenskih domov.

Izrednega pomena je, po mojem mnenju, izjava benediktinske skupnosti, v imenu katere Joan Chittister govori o tem, da je film treba videti, ne zaradi tega, ker govori eno zgodbo, pač pa zato, ker govori več zgodb. Med drugim je film »zgodba o kulturi, ki se ni spraševala o verodostojnosti svoje cerkve. Odrasli, ki zase nikoli niso zmogli zrele spiritualnosti, so za zmeraj ostali 'otroci Svete Matere Cerkve' in tako za lasten ponos žrtvovali svoje hčere.« (Chittister 2005:1)

V sodelovanju internetne interaktivne skupine *Justice for Magdalenes* (Pravica za Magdalenke) s produkcijsko hišo Miramax, ki je distribuirala film, je nastala akcija pošiljanja razglednic, ki se v protest za dokončno priznanje in rešitev problema o Magdalenkah po pošti ali svetovnem spletu pošiljajo *taoiseachu* oziroma irskemu predsedniku vlade.⁵

---

⁵ Več o tem jemogoče prebrati na spletni strani: <http://www.magdalenelaundries.com> (15. 7. 2005)

3 IRSKA »PRAVICA«, DA SE IZVAJA KRIVICA

3.1 MAGDALENKE IN »VARNA HIŠA«

Skoraj v vseh, vsaj evropskih državah, obstajajo sistemi tako imenovanih varnih hiš. S temi projekti skuša država (v nekaterih državah pa tudi prostovoljne organizacije) zaščititi ogroženega starša in njegove otroke. Gre predvsem za zaščito pred nasilnim partnerjem in jim tako omogoča pobeg iz nasilnega domačega okolja. Te varne hiše so za ogrožene družinske člane sicer kratkoročna rešitev, kljub temu pa jim ponujajo neki nov začetek in psihično stabilizacijo. Ključna lastnost teh varnih hiš je, da so anonimne in je zato njihovo lokacijo, vsaj načeloma, težko izslediti.

Nasilje v družini in nad ženskami ter skrunitev nedotakljivosti mladoletnih oseb in otrok ni nekaj, kar bi se pojavilo pred kratkim in kar bi bilo fiksirano samo na eno področje ali državo. Tako kot v velikem številu drugih držav se je veliko takšnih zlorab dogajalo tudi na področju irskega otoka.

Irska je imela v preteklih obdobjih posebne varne hiše, ki pa so to bile bolj po svojem imenu kot po svoji funkciji. Za mlade irske ženske so bile to le namišljene varne hiše in njihova edina rehabilitacija je bilo dodatno ponižanje in trdo delo. Irske »varne hiše« so imele posebno ime. Imenovali so se magdalenski domovi.

Varna hiša, o kateri je med drugim, govorim v tem diplomskem delu, ima v irski drami 20. stoletja veliko različnih poimenovanj. Tako je bistveno, da navedem vse različice in hkrati pojasnim, zakaj sem od številnih izbrala poimenovanje *magdalenski dom*. V vsej literaturi, ki sem jo prebrala, so se pojavljala različna poimenovanja: *magdalensko zatočišče*, kar se po mojem mnenju nanaša na prvotno funkcijo teh domov, ko so še v resnici služila kot zatočišča, *magdalenska pralnica*, ker je bilo pranje perila glavno neplačano opravilo teh deklet, *magdalenski zapor*, ker je bil način življenja in sistem nadzora podoben ali enak tistemu v zaporih in *magdalenski samostan*, ker so bile te zgradbe zmeraj vključene v samostansko poslopje tam živečega reda nun.

Osebno sem zaradi večje objektivnosti, zadržka proti stereotipiziranju in napeljevanju bralca do prenatrjenih zaključkov izbrala poimenovanje *magdalenski dom*. Zavedam se namreč, da

že tema sama kar na dlani ponuja obsojanja in prehitra sklepanja. Mnenja sem, da poimenovanje magdalenski dom zaobjame tako dejstvo, da je to ustanova zaprtega tipa, kjer je nekdo zaprt proti svoji volji in mora za odpustitev svojih grehov garati v pralnici ali ob kakšnem drugem delu, kot tudi dejstvo, da se skrivnosti »domačega« okolja nikoli ne razlagajo sosedom, še posebej, če so moralno zelo sporne, in je njihovo razkritje stigmatizirajoče za samo žrtev. Poimenovanje teh domov je močno povezano tudi s krščansko tradicijo in prav zaradi tega se mi zdi pomembno, da ne prizadenem čustev nekaterih ljudi že s samim poimenovanjem.

3.1.1 NASTANEK MAGDALENSKIH DOMOV

Magdalenske domove so na področju Velike Britanije in Irske ustanovili z namenom, da bi mlada osirotela dekleta zaščitili pred naraščajočo prostitucijo, nalezljivimi boleznimi, zaporom in nasilnimi zlorabami. Prvi angleški dom za prostitutke je bila Whitechapska magdalenska bolnišnica v Londonu, ustanovljena leta 1758. Prvi, sicer protestantski, magdalenski dom na Irskem je bil ustanovljen leta 1767 v Dublinu, prvi katoliški magdalenski dom pa je svoja vrata odprl leta 1809 v Corku. (Kennedy 2004:1)

Pomembno je dejstvo, da je magdalenske domove ustanovila država in da so bili na začetku v državni lasti. Šele v drugi polovici 19. stoletja so jih povsem prevzeli redovi katoliških nun. Magdalenski domovi so tako postali del cerkvenega posestva, na katerem pa so ob magdalenskem domu običajno zrasla še številna druga poslopja (pralnica, improvizirana porodnišnica, dom za mamice in dojenčke, samostan ter kapela).

V prvih magdalenskih domovih je pravilo, da se lahko ob vsakem trenutku izstopi iz samostana, načeloma še veljalo. Obdobje ob koncu 19. stoletja je tisto, ko so se prvotno zastavljene »varne« hiše, toliko da ne, spremenile v »odlagališča za neporočene mamice, žrtve posilstev, incesta ali pa »divjih« deklet, ki so bile sumljivo flirtajoče ali celo preveč lepe.« (Hunton 2004:1)

Magdalenski domovi so ime dobili po Mariji Magdaleni,⁶ vodili pa so jih različni redovi katoliških nun (Sestre usmiljenke, Irske dobrodelne sestre, Sestre dobrega pastirja, Sestre naše

---

⁶ »Marija Magdalena, ki je po evangelijih prva priča vstajenja (Mt 28:1-10), je pri Pavlu izključena iz vrste »prič« z apostolsko avtoriteto (1 Kor 15: 5-8). V kasnejši krščanski tradiciji pa Marija Magdalena pogosto nastopa le še kot nekdanja prostitutka, ki ji je bilo oproščeno.« (Smrke 2000:41-42, Dudek, 2003)

dobrodelne gospe in drugi). Zmotno je prepričanje nekaterih, da so jih vodile Sestre Magdalenke. Red katoliških nun s takšnim imenom dejansko nikoli ni niti obstajal.

Ko se je število prostitutk bistveno zmanjšalo, so moralno največja grožnja irski družbi postale noseče neporočene mlade ženske. Zaradi stroge cerkvene morale so te punce predstavljale izrodek družbe in jih je bilo treba čim prej in čim bolje skriti. Izpred oči vseh. Starši so z napotitvijo hčere v enega izmed takšnih domov na hitro opravili z družinsko tragedijo in sramoto. Ključnega pomena je dejstvo, da so bili starši tisti, sicer običajno res na priporočilo kakšnega duhovnika, ki so svoje hčere poslali v takšne ustanove. Z raznimi neresničnimi izgovori, ki si jih je družina izmišljevala ob »odhodu« hčere, sestre ali kakšne druge sorodnice, so se izognili najljubšemu opravilu Ircev v času magdalenskih domov, opravljanju sosedov. Ob žensko-fobiji je bila ta fobija takoj na drugem mestu. Sosedje niso smeli vedeti.

Zadnji magdalenski dom (pralnico), priključen samostanu Sester naše dobrodelne gospe, na ulici Sean Mac Dermott v Dublinu, so dokončno zaprli 25. oktobra 1996. Ob dnevu zaprtja je v samostanu še zmeraj ostalo 40 žensk, »bivših Magdalenk«, starih od 40 do 79 let. Devet od njih nima niti enega (znanega) sorodnika, ostalim so se sorodniki odrekli in ne želijo imeti nikakršnega stika ali opravka z njimi.⁷ (Culliton 1996:1, Mujanović, 2005)

3.2 MAGDALENKE IN NJIHOVI GREHI

Tako kot pri magdalenskih domovih je tudi v tem primeru treba razložiti poimenovanje. Angleški jezik je na tem področju veliko bolj bogat in zato pozna številne izraze, povezane z dekleti, zaprtimi v magdalenskih domovih. Velikokrat se uporabljajo izrazi grešnice, spokornice, zapornice, stanovalke, propadle ženske ali pa preprosto rečeno »*maggies*«. Najbolj primeren, čeprav ima negativno konotacijo, je seveda zadnji izraz, ker zaobjema tako podatek, da gre za žensko, ki je (domnevno) moralno ogrožala družbo, kot podatek, da je bila za nekaj časa zaprta in na delu pri nunah. Na žalost je nemogoče ta izraz prevesti v slovenski

---

Strokovnjaki se še danes ne morejo zediniti, kakšna je bila resnična vloga Marije Magdalene, zato obstajajo številne interpretacije, od katerih pa vse stojijo na zelo šibkih temeljih. Ključnega pomena za to diplomsko delo je, da krščanska tradicija Marijo Magdaleno obravnava kot spreobrnjeno prostitutko.

⁷ Bolj podrobno o tem že zaprtim magdalenskem domu govori francoski dokumentarec *Les Blanchisseuses de Magdalen*, režiserjev Christoha Webra in Nicolasa Glimoisa, iz leta 1998, kateri je kot »bonus track« pripet francoski izdaji filma *Sestre Magdalenke*.

jezik in zato sama preprosto uporabljam izraz Magdalenke. Ponovno, spoštovana bralka oziroma bralec, te opominjam, da ta izraz ne pomeni katoliškega reda nun, pač pa dekleta oziroma mlade ženske, ki so del svojega življenja, kot kazen, preživele v magdalenskih domovih.

Kot je že bilo omenjeno v prejšnjem poglavju, so bile »stranke«,⁸ ki so jih nune sprejemale v svoje sterilno čiste samostane oziroma domove v večini mlade, noseče, neporočene ženske, žrtve posilstev, incestov, lažje duševno prizadete in sirote, ter punce, ki s svojim telesom ali obnašanjem niso primerno predstavljale ideje o »čisti« irski družbi. Starši, predvsem očetje, so se jim, v večini primerov, popolnoma odpovedali.

Ne glede na to, da so bila dekleta žrtve različnih spolnih in drugih zločinov,⁹ so imela ob vstopu v magdalenski dom vse postavljeno enako »diagnozo«. Bile so grešnice. In v zločinu, v katerem so bile žrtve, so bile sokrive ali celo bolj krive od moškega akterja, ki je bil avtomatično oproščen kakršnekoli krivde.

Ob prihodu je bila dekletom odvzeta vsa lastnina, ki so jo prinesle seboj, vključno z oblačili, ki so jih imela na sebi. Nosečnice so bile poslone v stavbo za mamice in dojenčke, tiste, ki niso bile noseče, so nune napotile v magdalenski dom. V obeh primerih so bila dekleta podvržena strogemu režimu in špartanski disciplini vladajočih nun. Razlika je bila ta, da so morale stanovalke magdalenskega doma opravljati težje delo. Vendar so tudi novopečene mamice kmalu same izkusile to delo, saj so jih nune le nekaj mesecev po rojstvu otroka poslale na delo v pralnico ali kakšno drugo področje. (Goulding, 1998)

Magdalenke otrok, ki so jih rodile, v nobenem primeru niso smele obdržati. Nekateri otroci so bili oddani v posvojitev, spet drugi so pristali v drugih versko vodenih ustanovah, kot so sirotišnice ter kasneje poboljševalnice ali popravni domovi. V različnih magdalenskih domovih so nune imele različen sistem ločevanja otrok. Tako so v enem izmed magdalenskih domov dokončno ločili otroka od matere šele pri treh letih. (Goulding, 1998)

---

⁸ Stranke v ekonomskem smislu zato, ker je država nunam plačevala neke vrste subvencijo za mamice in njihove otročičke, poleg tega so s prisilnim neplačanim delom v pralnicah, na poljih ali kakšnih drugih obratih, Magdalenke v blagajne nun pridelale velike vsote denarja. (Goulding 2004:36)

⁹ Zavedam se, da posploševanje na tem področju morda ni najbolj primerno, je pa za boljšo preglednost vsekakor nujno. Spolne zlorabe so bile zelo različne. Neizkušena in naivna dekleta so bila velikokrat lahek plen za potentne mlade Irce. Ob takšnih »neprostovoljnih privolitvah« pa je bilo veliko tudi drugih spolnih prekrškov, kot sta na primer zloraba spolne nedotakljivosti mladoletnih oseb in incest.

Nune so Magdalenke obravnavale kot grešne, propadle in izgubljene ženske, ki so si samo s trdim in nečloveško napornim delom lahko prislužile možnost za odpustitev grehov. (Mujanović 2005:10) Kakšno bi bilo torej »odrešilno« delo, če bi v zgodnjih letih 20. stoletja že bil širše dostopen domesticiran pralni stroj? Kakšna bi bila kazen potem? Ali pa je morda ne bi bilo? Od kod torej nunam ideja, da se mora odpuščanje prigarati z delom, ki meji že na suženjstvo? Ali čisto zares takšna dejanja lahko preživijo tako dolgo skrita brez kakršnekoli državne in družbene podpore?

Magdalenke so bile, v trenutku, ko so vstopile v magdalenski dom, stigmatizirane. In, kot pravi Erving Goffman v svojem delu *Stigma*, človeka s stigmo, njegova okolica v številnih primerih sploh ne obravnava kot človeka. (Goffman 1990:15) Izločene iz družbenega dogajanja in nesprejete s strani okolja, so Magdalenke, na nek način postale (družbeno) nevidne.

Nune so, morda nehote, ustvarile krut sistem, ki je razčlovečeval mlada dekleta in bolj kot telo razjedal njihovo notranjost. Njihovo mentalno in čustveno entiteto so želele zdrobiti na majhne kristale, ki jih še tako močna volja ne bi mogla ponovno sestaviti v prejšnjo celoto. Spodaj navedeni ukrepi, so le nekateri izmed mnogih, s katerimi so nune kaznovale svoje »virtualne zapornice«.

3.2.1 SPREMEMBA IMENA

Velikemu številu deklet so ob prihodu v magdalenski dom spremenili ime. Običajno je dekle dobilo ime kakšne svetnice ali pa redkeje ime, ki je v negativnem smislu izpostavljalo kakšno njeno lastnost ali hibo.¹⁰

Namen te spremembe imena je bil dvojen: prvič je zagotavljal nunam, da so ohranile anonimnost spokornic in drugič je bil to odličen mehanizem, s katerim so dekleta še bolj ločile od njihove individualnosti in jih tako popolnoma odtujile od njihovega prejšnje samopodobe.

---

¹⁰ To je zelo dobro ponazorjeno tudi v filmu Petra Mullana, *Sestre Magdalenke*, kjer eni izmed deklet Mati prednica da ime Crispina (kar v prevodu pomeni, koderasto dekle), čeprav je imela v resnici zelo ravne lase.

3.2.2 UNIFORME

Magdalenke so morale nositi dolge, hrapave, rjave obleke brez vsakršne oblike, da se je tako kar najbolj zakrila silhueta njihovih teles. Pod oblekami so imele prsi sploščene tako, da jih je bilo nemogoče opaziti ali pa dekleta sama napeljati na kakšno neprimerno, nespodobno misel. Te uniforme so služile kot neki simbol – da so spokornice.

3.2.3 DELO

Običajen delovni dan Magdalenke (ki ni bila noseča) se je začel z bujenjem ob šestih zjutraj in zajtrkom ob pol sedmih. Ob sedmih je bila jutranja molitev in ob pol osmih začetek dela. Delo je trajalo nekje do sedme ure zvečer. Potem je sledila večerja in po večerni molitvi spanje. Noseče Magdalenke so dan običajno preživele s čiščenjem doma ali samostana in po potrebi oplele travo v drevoredu pred poslopji, ki so bila v lasti nun. (Goulding, 1998, O'Keeffe, 2003) Delo je potekalo šest dni na teden, vse leto, z izjemo božiča, ki je bil, edini od praznikov, dela prost dan. Čeprav so Magdalenke opravljale tudi druga neplačana dela, so v veliki večini svojo pokoro služile v pralnicah, priključenih samostanom.

Nune, ki so v celotnem delovnem procesu izvajale le nadzor, so za oprano in zlikano perilo od svojih naročnikov (okoliške bolnišnice, hoteli, zapori in drugi) zmeraj dobile plačilo. Iz te faze dela so bile Magdalenke izključene. Magdalenske pralnice niso bile edini vir velikih zaslužkov nun, saj so morale Magdalenke obdelovati tudi polja, skrbeti za kmetije z veliko živine, plesti in se ukvarjati z drugimi obrtniškimi dejavnostmi. (Goulding, 1998)

3.2.4 IZOLACIJA

Stanovalke magdalenskega doma so bile povsem izolirane od zunanjega sveta. Obiski niso bili dovoljeni, tudi ni bilo dovoljeno pisati in dobivati pisem ali sporočil iz zunanjega sveta. Izolacija ni potekala samo od zunaj. Izolirane so bile tudi znotraj doma. Komunikacija je bila povsem nadzorovana, v nekaterih domovih pa je bila z neprekinjeno molitvijo povsem onemogočena. Veljalo je posebno pravilo molčečnosti. (Finnegan v Mujanović 2005:67) Prijateljstva so bila že v kali zatrta in v nadaljevanju popolnoma onemogočena. »V zelo težkih okoliščinah so dekletom odvzeli vsak delček človeške humanosti in jih spremenili v robote z opranimi možgani.« (Sells 2003:3)

3.2.5 NASILJE

Kaznovanje deklet je bilo v velikem številu primerov fizično. Tako je bilo pretepanje z različnimi pripomočki kot so šibe, pasovi, zaponke, posebej prirejene usnjene palice in drugo, dokaj običajna kazen za prekrške kot so pogovarjanje, neposlušnost, skrivanje hrane in druge. Ob vrnitvi po neuspelem pobegu je bila običajna kazen najprej striženje las in kasneje hud tepež. Bivše Magdalenke omenjajo, da je bilo psihično nasilje veliko večje in hujše kot fizično. Nune so jim nepretrgoma govorile, da so izmečki družbe, da so ničvrednice in da so se jih družine odrekle zato, ker so grešnice.

3.2.6 NADZOR

Magdalenke so bile podvržene strogemu nadzoru in disciplini. Nune so jih spremljale na vsakem koraku. Nadzorovati so se morale tudi same med seboj. Z nenehno molitvijo je bil v nekaterih domovih vzpostavljen totalni nadzor. Tudi če je molitev bila že rutina in so jo ponovile že stotič, jim ni dopuščala, da bi se osredotočile na kakšno drugo misel. Nadaljnja in bolj poglobljena analiza te in naslednje točke je možna tudi na način kot ga je v svojem delu Nadzorovanje in kaznovanje razvil Michel Foucault, kjer med drugim pravi, da so bili »verski redovi mojstri disciplin.« (Foucault, 2004:167)

3.2.7 PRIPOR (ZAPRTOST)

Magdalenski domovi so bili velikokrat interpretirani kot »virtualni zapori«. Čeprav je uporabljena terminologija morda v določenih segmentih polna obsojanj in omejitev, ni tako zelo napačna. Na neki točki je bil običajen zapor morda celo blažja oblika institucionalizacije. Nobenih obiskov, nobenih pisem, nobene geste človečnosti. In morda ta fizični zapor za Magdalenke ni bil največja ovira. Po mojem mnenju je bila največja ovira 'zapor' v njihovih glavah. Predvsem jih je zapustila družina, najdražje osebe. Ob tem pa so jih še nune, s podporo celotne družbe, prignale tako daleč in možgane oprale tako zelo, da je bilo živeti s stigmo Magdalenke v svetu izven magdalenskega doma, veliko težje kot garati in se poniževati vsak dan deset ur.

3.2.8 IZOBRAŽEVANJE

V magdalenskih domovih izobraževanja skorajda ni bilo. Po številnih letih brez kakršnekoli interakcije s socialnim svetom je veliko deklet (p)ostalo nesposobnih za osnovno, kaj šele funkcionalno pismenost. Ženske, ki so opravljale svojo »pokoro« v magdalenskih domovih,

so bile tako, za razliko od tistih v kratkoročnih protestantskih Varnih domovih, prikrajšane za kakršnokoli izobrazbo. (Chittister 2005:3)

Nikakor ne moremo zanikati dokumentiranih in izpričanih dejstev, vendar pa bi na tem mestu bilo vsako sklepanje, da so bile vse nune sadistične in vsi predstavniki Rimskokatoliške cerkve izprijeni, prenačljeno, preveč posplošujoče in neutemeljeno. Obstajale so številne nune, ki so zaradi nasprotovanja obstoječemu režimu v domu končale na misijah v Afriki ali kjerkoli drugje po svetu, le čim dlje stran od Irske.¹¹

3.3 PONOVO »ODKRITJE« MAGDALENSKIH DOMOV

Morda irska in širša svetovna javnost nikoli ne bi, vsaj ne v takšnem obsegu, izvedela za dogodke v magdalenskih domovih, če ne bi leta 1993, red katoliških nun, imenovan Sestre naše dobrodelne gospe zaradi dolgov prodal del svoje posesti v severnem Dublinu (Dumcodra) državi.

Ob izkopavanju za položitev temeljev so gradbeni delavci na tem posestvu našli 133 trupel, pokopanih na neoznačenem delu pokopališča. Ob odstranitvi teh 133 trupel so odkrili še nadaljnjih 22 trupel. (Strauss 2003:6)

Zadeva sama po sebi morda ne bi bila tako sumljiva in v nebo vpijajoča, če se ne bi zapletlo pri mrliških listih. Nune so imele samo 75 mrliških listov od prvotno pričakovanih 133. Ministrstvo za okolje je potrdilo, da je bilo izdanih samo 75 mrliških listov namesto 133. Za 35 primerov je bilo absolutno premalo podatkov in zato mrliških listov ni bilo mogoče izdati. Za ostalih 24 primerov je bilo samo v enem primeru znano ime ženske, vse ostale so bile naslovljene s kvazi-verskimi redovniškimi imeni kot so Magdalenka Lourdes ali Magdalenka Sveta Tereza. (Humphreys 2003:1)

Zavedati se moramo, da je na Irskem (in v drugih evropskih državah) neregistracija smrti posameznika kaznivo dejanje. (Raftery, 2003) Običajno smrt prijavi sorodnik, v primeru

---

¹¹ Več o magdalenskih domovih izven meja Irske in o nunah, ki niso želele sodelovati pri nasilnem spreobračanju mladih deklet je mogoče prebrati na uradni spletni strani skupine Magdalene Laundries: http://www.nac1.bravehost.com/magdalene/magdalene_laundries.html (15. 07. 2005) in na spletni strani: <http://www.smh.com.au/articles/2003/04/23/1050777303111.html> (15. 07. 2005)

Magdalenke bi to morale storiti nune. Več kot očitno je torej, da so samo s tem te nune kršile zakon osemindesetkrat.

Kar je storilo ministrstvo za okolje, ki je na Irskem pristojno za izdajo mrliških listov, ob odkritju nadaljnjih 22 trupel, je bilo nezaslišano in domala neverjetno. Namesto da bi se poglobili v raziskavo in poskušali razjasniti zadevo, kjer so imeli toliko trupel in tako nepojasnjene okoliščine, so izdali še eno dovoljenje, da nune izkopljejo iz tega neoznačenega pokopališča še preostalih 22 trupel in naredijo z njimi, kar jih je volja. Vsa, razen enega izmed 155 trupel, so bila kasneje po hitrem postopku kremirana¹² na glesnevinskem pokopališču, ne glede na to, da je kanonsko pravo katoliške cerkve do izpred 20 let prepovedovalo kremacijo in da jo ima še danes za nezaželeno. (Raftery 2003:2)

Prednica, sestra Ann Marie Ryan, članica reda Sestre naše dobrodelne gospe, je na očitke o pomanjkljivosti mrliških listov hladnokrvno odgovorila s komentarjem, da je bilo izkopavanje trupel glede na zakonodajo, povsem zakonito in dovoljeno s strani pristojne avtoritete. Kar načeloma velja, saj je Ministrstvo za okolje najprej 25. maja 1993, kasneje pa še enkrat 31. avgusta 1993 resnično izdalo dovoljenje za izkopavanje, skupaj vseh 155 trupel. (Humphreys 2003:1-2)

In čeprav je bil proces izkopavanja zares zakonit, je bil tudi zares nehuman. Nehuman v odnosu do svojcev in do pravice mrtvega, da je spodobno pokopan. Magdalenke iz severnega Dublina so po več desetletjih po svoji smrti doživele priznanje s postavitvijo nagrobnega spomenika.

Vendar primerjava imen in datumov z nagrobnika in seznama, ki ga so ga Ministrstvu za okolje priložile nune, nakazuje, da celotna stvar ni potekala, tako kot bi morala. Samo 27 imen in datumov se je na obeh seznamih ujemalo. Tako se na tem mestu zastavlja vprašanje, ali je bil seznam, ki so ga nune dale ministrstvu, v osnovi napačen ali pa imajo imena na glasnevinskem nagrobniku bore malo opraviti z identiteto tistih, ki so dejansko tam pokopani. (Raftery 2003:3) Tudi je nemogoče se roditi ali umreti 31. aprila, saj ta datum sploh ne obstaja. Takšni in drugačni spodrsaljaji pa za irske pristojne organe niso bili dovolj tehten razlog, da bi sprožili nadaljnjo preiskavo.

---

¹² Kremacija je tudi najbolj učinkovit postopek pri prikrivanju resnice, saj je tako onemogočena kakršnakoli nadaljnja pre- ali raz-iskava.

4 IRSKA ŽENSKA, DRUŽINA, ZAKONSKA ZVEZA IN SPOLNOST

Moški so v 98 % biološko identični z ženskami. (Južnič, 1998) Kljub temu sta dva procenta, ki nas biološko ločujeta in nastopata kot podlaga za razvoj (družbeno in kulturno skonstruirane) ženskosti in moškosti, že od nekdanj razlog za številne spore, napačne interpretacije in diskriminatorna tolmačenja, tako posameznih vlog kot tudi odnosa med žensko in moškim. Več ali manj so bile vloge skozi zgodovino zmeraj razdeljene na ženske in moške in so se ponekod tudi prepletale, vendar pa niso bile zmeraj ene več vredne od drugih. K manjvrednosti vloge ženske so pripomogli številni dejavniki, ob toku zgodovine sta, po mojem mnenju, najpomembnejša politična ureditev in prevladujoča religija. Samooklicana moška večvrednost na Irskem tako ni bila dejansko stanje, temveč le družbeni konstrukt in goreča želja, ki so jo nekateri na vsak način skušali predstaviti oziroma vsiliti kot realnost. Področje družine je, predvsem v krščanski tradiciji, tisto, ki je avtomatično dodeljeno ženski. Ženska namreč zna ravnati s svojimi otroki in zna poskrbeti za svoj dom. Ženska mora obvladovati vsa področja znotraj doma in nima nikakršne pravice do veta. Čeprav je ženska že v osnovi manj vredna od moškega, ji je krščanstvo zmeraj podeljevalo najpomembnejše funkcije. Vzgajati otroke in jih vpeljati v (strogo določene) kulturne in religijske vzorce je bilo tako, dolgoročno, veliko večjega pomena kot fizično delo, ki ga je v tistem trenutku opravljal moški. Morda so se irski moški zavedali, da je bila vloga žensk v družbi veliko bolj nepogrešljiva kot njihova, in so morali vrednost njenega dela umetno popačiti in razvrednotiti. Večina žensk je ob svojem gospodinjskem delu že od nekdanj zmogla, in zmore tudi danes, opravljati veliko drugih, tako družbeno kot fizično zahtevnih del. Moških, ki bi ob svojem tako nepogrešljivem prispevku k družbeni blaginji znali opravljati tudi večino gospodinjskih del, pa je zelo malo.¹³ Čeprav so predhodne ideje idealnotipske in seveda ne veljajo v vseh primerih in na enak način, se je Republika Irsko, kot veliko drugih držav, soočala prav s temi problemi. Ob močnem paktiranju z RKC so žensko, na eni strani, postavili v center svoje razpoznavnosti, po drugi strani pa grdo kršili vsako njeno odstopanje.

Ženska je bila (in je v veliki večini držav še zmeraj) tako kot v družbi tudi znotraj zakonske zveze tisti člen, ki je bil šibkejši in zato manj vreden. Za razliko od danes zakonska zveza ni zmeraj temeljila na svobodni izbiri in ni zmeraj vključevala čustva ljubezni. Velikokrat je bilo

---

¹³ Na tem mestu je nujno treba upoštevati, da gospodinjsko delo kot žensko delo velja le v nekaterih (po večini zahodnih) kulturah. Spolne vloge so kulturno specifičen fenomen in se razlikujejo od kulture do kulture, od ene religijske prakse do druge, a znotraj posamezne kulture običajno predstavljajo trdovraten mit, ki ga je težko spremeniti, a vendar ni nemogoče. (Bezjak, 2004)

izbiranje partnerja povezano z željo po izboljšavi ekonomskega položaja ali odhoda od doma. Posledično tudi otroci niso bili zmeraj sad ljubezni, pač pa pomožna delovna sila ter nasledniki in prenašalci obstoječih norm in idej. Kot mali odrasli so bili že zelo hitro vključeni v delovni krog in pomoč družini. Pomembno ostaja dejstvo, da krščanska tradicija izvorno ni bila pesimistično usmerjena na področju spolnosti. »Sovraštvo do sle in spolnosti je s krščanstvom v sistematično celoto združil cerkveni oče Avguštin.« (Heinemann 1992:76) Tradicija oziroma izoblikovana vloga ženske, družine, zakonske zveze in spolnosti je na Irskem v veliki meri povezana ali bolje, prepletena s tradicijo RKC, zato se bo, po mojem mnenju, to odražalo pri opisu sledečih posameznih točk.

4.1 IRSKA ŽENSKA

Podoba irske ženske se je začela oblikovati z vzponom krščanske tradicije v letih po 1850, ki že v svojih temeljih zagovarja patriarhalnost in manjvreden položaj žensk. Svoj vpliv je nadaljevala tudi v kasnejšem obdobju in prav RKC na Irskem je bila tista, ki je za »dobrobit« države začela prilagajati in kršiti zakone nasproti ženskam. (Mujanović 2005:10, Ryan, 2002)

Moškosrediščna država in katoliška cerkev sta poudarjali skupne značilnosti »irske rase«, hkrati pa sta poudarjali tudi spolne razlike. Ženska vloga je bila določena skozi materinstvo, nego in izpopolnitev vloge znotraj doma. Na ta način je »irska ženska« zagotavljala biološko reprodukcijo »irske rase« in kulturno kontinuiteto irskega naroda. (Ryan 2002:53) Materinstvo brez zakonske zveze pa je predstavljalo doživljenjsko kazen, brez možnosti za pogojni izpust. (Keegan v Sweeley 2005:7) Vendar pa je irska družba želela, tako kot z vsemi drugimi miti, tudi »z mitom o materinstvu potrditi *status quo*.« (Oakley 2000:199)

Najprej cerkvena tradicija in nato še irska družba sta si jemali pravico odločati in soditi o vlogi ženske v družbi. Kot posledica tega se je irskost v 20. in 30. letih 20. stoletja zelo pogosto enačila s statusom žensk. Ženske so predstavljale irsko čistost, ki je novo irsko državo ločevala od protestantskih sosedov. Irska ženska je bila v prvi vrsti (zakonska) žena. Takoj za tem je bila mati. Tema dvema lastnostma neodtujljivo pripada pridevnik religiozna (beri pripadnica RKC). Samo religiozna žena in samo religiozna mati je namreč lahko na družbeno zaželen način socializirala svoje otroke.

Irska ženska je morala, če je želela predstavljati utelešen arhetip favorizirane podobe irske ženske tako poosebljati štiri ključne lastnosti. Biti je morala »nativna Irka, katoličanka, imeti občutek in željo za družino ter prihajati iz podeželja.« (Ryan 2002:54)

Omejena in enodimenzionalna podoba idealizirane irske ženske je bila znotraj nacionalistične retorike ne samo poenostavljena, pač pa je zanemarjala tudi razlike, ki so obstajale med samimi ženskami. (ibid.)

Vloga ženske je bila in je še zmeraj natančno določena v 2. točki 41. člena irske ustave, sprejete leta 1937, ki govori o tem, da življenje žensk doma predstavlja državi nenadomestljivo podporo in ki odsvetuje kakršnokoli zavezanost žensk ekonomskim potrebam, v smislu, da tako ne bi zanemarjale dolžnosti in obveznosti znotraj doma.

V atmosferi takšne neenakosti je bila ženska seksualnost zdemonizirana in vsaka ženska, ki ni ustrezala idealom, ki sta jih zapovedali družba in Cerkev, je bila grožnja irskosti in s tem irski družbi. V družbi, ki je dobesedno zatirala izobraževanje deklet, je bilo popolnoma nemogoče intelektualno napredovati. Edino področje, kjer se je lahko ženska pokazala, dokazala ter »uresničila« svoje želje in spretnosti, je bila družina. Skrbeti v prvi meri za moža in takoj za njim za otroke, čim več otrok. Vsa domača opravila so bila samoumevno dodeljena ženski. Do drugih področij so bila ženskam vrata, v večini, zaprta.

Ženska, ki je zanosila izven zakona, je tako predstavljala velik odklon od idealne podobe »irske ženske«. Javno ožigosana in izenačena s kriminalcem se je mati samohranilka morala soočiti s sramoto, izdajo in izgnanstvom. Z malo ali brez socialnega varstvenega sistema, na katerega bi se lahko zanesla, je imele takšna ženska pogosto na izbiro zelo malo možnosti. Tako je lahko vstopila v kakšno izmed versko vodenih ustanov, prosjačila na ulici ali pa je podlegla prostituciji. (Smith 2004:208)

»Od ženske se je, takoj po porodu, pričakovalo, da bo pozabila, da je bila noseča ali da je rodila otroka. Kako priročno! Nihče ne bo nikoli izvedel, razen nje same!« (Keegan v Sweeley 2005:6) Oddaja otroka v posvojitev ali katero drugo ustanovo je bila tako edina možna spokoritev za žensko, ki je grešila s tem, da se je spustila v spolni odnos pred poroko. (Sweeley, 2005)

»Moški, ki so ustvarili in podpirali to irsko kulturo in cerkev, so uživali vse njune privilegije, a plačali zelo malo izmed njunih cen. Za moške, ki so oplodili žensko, ki je bila kasneje poslana v magdalenski dom, niso obstajale podobne ustanove. Bili so avtomatično oprani kakršnekoli krivde. Za razliko od njih so ženske postale nevidne za svet, ki je svojo jezo stresel na žensko moralo in teologijo, ki je bila napisana izključno v domeni moških.« (Chittister 2005:1)

»Malikovanje (patriarhalno določenega) materinstva in krčenje ženske na podrejeno družinsko bitje sta navzoči tudi v novejših uradnih dokumentih katoliške cerkve, kot je Okrožnica o človeškem delu papeža Janeza Pavla II. (1981) in zlasti njegovo Apostolsko pismo o družini (1982) ter Apostolsko pismo o dostojanstvu žene (1988). V teh dokumentih, je še vedno predpostavljena drugorazrednost žensk, čeprav je pogosto omenjeno njeno dostojanstvo; glede na temeljne določitve ženske kot družinskega bitja nastopa poudarjanje dostojanstva kot nadomestilo za enodimenzionalnost v dopuščanju osebnostnega razvoja.« (Jogan 1992:20)

Ko govorimo o vprašanju žensk, je pomembno, da se zavedamo, da so bile v vsej zgodbi o magdalenskih domovih akterke na obeh polih skoraj zmeraj in izključno ženske.¹⁴ Nune so bile tiste, ki so grobo kršile pravice mladih deklet. In nune so bile tiste, ki so v odnosu do Magdalenk prestopile na drugo stran in se jim nasproti postavile kot večvredne, boljše in svetejše. Odnos ženska nasproti ženski v magdalenskih domovih ni bil recipročen, pač pa asimetričen in paradoksalen.

Ob koncu tega razmišljanja naj navedem dejstvo, da »RKC oziroma Sveti sedež ni podpisnik *Deklaracije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk*.« (Smrke 2000:40)

---

¹⁴ Kar pa, seveda, ni zadosten razlog, da pozabimo na vse zlorabe, ki so jih zagrešili obiskujoči duhovniki. Veliko je namreč dokumentiranih prav takšnih dogodkov, ko so ti obiskujoči duhovniki oralno ali kako drugače zlorabljali ta dekleta. Ena izmed njih navaja, da so se zlorabe skoraj zmeraj dogajale v pisarni glavne sestre, kako je potem mogoče, da ta ni nikoli nič opazila, in kako so nune razlagale dejstva, da so dekleta pod tako strogim varstvom tudi zanosila. Vprašanje, od kod otrok, jim je bilo več kot očitno odveč. (Kathy's story, 2005)

4.2 ZAKONSKA ZVEZA

Zakonska zveza je zveza med dvema partnerjema, za RKC nujno med žensko in moškim, za nekatere bolj liberalne moderne družbe pa tudi med dvema ženskama ali dvema moškima. Cerkvena poroka se sklene v cerkvi, pred Bogom in za vedno. Civilna poroka se sklene na matičnem uradu, pred matičarjem in želja po dolžini trajanja zakonske zveze ni izražena. Obe, tako cerkvena kot civilna poroka, se lahko prekličeta z razvezo.

Institucija zakonske zveze ni bila že od zmeraj eno izmed ključnih področij RKC in ni bila zmeraj tako zahtevana in cenjena. Tako so na primer gnostiki veliko bolj cenili neporočene moške. (Heinemann, 1992). In Cerkev je šele v 4. stoletju, ob nekaterih drugih poganskih običajih, zakonsko zvezo vključila med svoje rituale. (Černič 1985:71)

Joganova z definicijo zakonske zveze, ki jo opredeljuje kot »neločljivo sestavino ujarmljanja žensk v njihove reproduktivne zmogljivosti« (Jogan 1992:22), in z opisom, da je zakonska zveza predvsem »posledica 'božjega načrta', in je zato tudi posebej poudarjena svetost te institucije« (Jogan 1992:22-23), v veliki meri pooseblja značilnosti zakonske zveze na Irskem.

Ob dejstvu, da je bila zakonska zveza eden izmed ključnih ritualov RKC, je zanimivo, da je imela Irska ob začetku 20. stoletja najnižjo stopnjo poročenosti v Evropi oziroma med državami, ki hranijo te podatke. Leta 1926 je bilo na Irskem neporočenih 80 % moških in 62 % žensk, starih med 25 in 30 let. (Brown 2004:9-10) Brown to pojasnjuje predvsem z »ruralno politiko«, katere temeljna načela so zagotavljala ugodnosti samo najstarejšemu ali izbranemu sinu, in katere temeljni problem je bila prenaseljenost. Številni ostali družinski člani so se za preživetje morali odseliti ali poiskati delo drugje po državi. K temu so veliko pripomogli tudi številčni posamezniki (tako ženske kot moški), ki so se odločali za cerkvene poklice. (Brown, 2004)

V času magdalenskih domov je bila zakonska zveza na Irskem edini in pravi pogoj in okvir, znotraj katerega se je smela ustvariti družina. Vsako odstopanje, ki se v nobenem primeru ni nanašalo na moškega partnerja in soustvarjalca otroka, je pomenilo kazen za otroka in njegovo mamo. Uradna razveza zakonske zveze je bila z ustavo prepovedana vse do leta 1995.

4.3 DRUŽINA

Družina je (idealnotipsko) tisto področje človekovega življenja, ki posameznika oboroži s predznanjem o svetu, ga poduči o njegovih normah in sankcijah ob njihovih kršitvah ter ga pripravi na bojišče, ki ga imenujemo družbeno (so)delovanje. Vendar pa ni bilo zmeraj tako. Družina kot polje zasebne sfere in azila se dodobra uveljavi šele z 20. stoletjem.

»V katoliškem nauku med zakonsko zvezo in družino pravzaprav ni razlike, kajti zakonska zveza je po svoji funkciji »produciranje« družine, družina pa je prava, bogopodobna le, če temelji na zakonski zvezi, ki jo je vzpostavila Cerkev. Družina je opredeljena kot najdragocenejša vrednota, ki jo je potrebno čuvati predvsem v sodobnosti, ko je v krizi in podvržena različnim »maličenjem«, v Apostolskem pismu je papež Janez Pavel II (1982:8-9) poudaril, da se »Cerkev zaveda, da je blagor družbe in nje same tesno povezan z družino.« (Jogan 1992:24)

Irska družina je bila v času magdalenskih domov strogo patriarhalna, religiozna in številna.

Družina na Irskem je bila ključno področje, ne samo za biološko reprodukcijo naroda, pač pa tudi za prenašanje kulturnih tradicij. Tako je zagotavljala kontinuiteto nasledstva, jezika, vere in identitete. (Anthias in Yuval-Davis v Ryan, 2002)

S postavitvijo družine v center irske kulture je narod postal vse bolj simboliziran z irskim materinstvom in svetostjo irske katoliške družine. (Ryan 2002:53) Ideologija RKC na Irskem je bila usmerjena na rojstvo čim večjega števila otrok, in s tem potencialnih gorečih vernikov RKC, in ne na kakovost njihovega življenja. Veliko otrok je tako zaradi pomanjkanja hrane ali kakšnih drugih dejavnikov pristalo v sirotišnicah, poboljševalnicah in številnih drugih podobnih ustanovah. Ti otroci so bili bolj kot ne prepuščeni na (ne)milost verskim redovom, ki so vodili te institucije. Kljub vsem »atributom irskosti« pa ti otroci niso bili sinonim za čisto »irsko raso« in zato so bili iz tega projekta izključeni.

Iz tega projekta so bili izključeni tudi nezakonski otroci. Izključeni niso bili samo iz članstva narodne kolektivitete, pač pa so bili nekateri tudi telesno izločeni iz državnega ozemlja. »Zavračanje družin in lokalnih skupnosti, da bi nosečim dekletom dovolili ostati doma, je rezultiralo v permanentni izključenosti teh zunajzakonskih otrok iz irske družbe. To je

predstavljalo ultimativno zanikanje njihovega obstoja in njihov izbris iz vseh delov irske skupnosti. Tako je bil, brez staršev irskega porekla, irskega imena, irskega naglasa ali katerekoli potrjene povezave z Irsko tem otrokom zanikan kakršenkoli občutek irskosti.« (Ryan 2002:62)

Ob vlogi ženske je tudi funkcija družine natančno opredeljena v irski ustavi. Ustava iz leta 1937 v 1. odstavku 1. točke 41. člena družino »prepoznava kot primarno naravno in temeljno skupnost v družbi. Kot moralna institucija, ki poseduje neodtujljive in nepredpisane pravice, obstaja (nastopa) pred in nad vsemi (pozitivnimi) zakoni.« (Irska ustava, 1937) V naslednjem odstavku iste točke »država ugotavlja, da bo za družbeni red pomembno, za dobrobit države pa nepogrešljivo, družino ščitila z vso svojo oblastjo.« (ibid.)

Vloga družine na Irskem pa ni bila samo socializacijska. V številnih primerih je bila družina tista, ki je sodila svojim hčeram, jih pošiljala v razne ustanove in se jih za zmeraj odrekla. Vloga družine, ki bi svojemu članu, ne glede na storjene napake, nudila oporo ali azil, je bila zaradi časti in fundamentalnega vpliva RKC nezaželena in posledično neizvajana.

4.4 SPOLNOST

»Spolnost je področje človeškega življenja, ki je postalo na specifičen način žrtev prav posebne teološke znanosti, namreč moralne teologije. Njene biblijske osnove so zares skromne, kajti česa podobnega v Novi zavezi ni najti. To, kar bi med drugim želela biti, namreč »krščansko navodilo za vse predvidljive primere v življenju«, je morala večinoma proizvesti iz lastnih moči.« (Heinemann 1992:336)

Pomen Avgušтина »za krščansko spolno moralno je nesporen in odločilen za to, da sta Pavel VI (1968) in Janez Pavel II (1981) obsodila kontracepcijo. Če govorimo o sovraštvu do spolnosti, govorimo torej o Avguštinu. Zgodovino krščanske seksualne etike je oblikoval on.« (Heinemann 1992:76)

Ideal deviškosti, ki ga je na vso moč promovirala irska RKC, »ni šele krščanski ideal, saj so idealiziranje devištva kot boguvšečnega stanja kristjani prevzeli od svojih nasprotnikov, gnostikov. V njihovi tradiciji so bili neporočeni moški več vredni in bolj spoštovani kot poročeni. (Heinemann 1992:13)

Joganova v interpretaciji katoliške tradicije na področju ženske vloge v spolnosti navaja, da je »žensko samostojno razpolaganje s spolnostjo vir vsega zla in nasprotno »svetemu zakonu«, v čigar okviru poteka »bogopodobna« spolnost, ki je natančno določena in v skladu z »božjim načrtom.« (Jogan 1992:18)

Na Irskem, brez kakršnekoli spolne izobrazbe, so bili predstavniki Cerkve prepričani, da je za mlade ženske na področju spolnosti najboljša in najbolj učinkovita izobrazba ohranjanje čistosti in nedolžnosti. Kontracepcija je bila strogo prepovedana, spolno občevanje pred poroko pa je predstavljalo smrtni greh. Spolnost tako med mladimi kot starejšimi, za razliko od danes, ni bila vsakdanja tema pogovora. O njej se ni razpravljalo. Spolnost je bila dovoljena le znotraj zakonske skupnosti.

Kar ni najbolj ključnega pomena. Ključnega pomena je neosveščenost o »posledicah«, ki jih prinese spolnost. Ob prepovedi kakršnekoli oblike zaščite je bil že en sam koitus zadosten za spočetje otroka, ki pa ob tem, da ni bil načrtovan, tudi ni bil zaželen. Tudi ni bil spolni odnos zmeraj rezultat obojestranske privolitve. Irske ženske so bile velikokrat žrtve incesta in posilstev.

Po pričevanju nekaterih Magdalenk, ki so bile spolno zlorabljene (primer Brigid Young iz dokumentarnega filma *Sex in a Cold Climate*) in so bile institucionalizirane že od malega ter tako odraščale v sirotišnicah, sploh niso poznale besed, s katerimi bi opisale zlorabe, katerih žrtve so bile.

Ob tem so bile nekatere tako slabo poučene, da niso vedele, kako poteka sama nosečnost in porod, in tudi niso vedele, da lahko zanosijo z vsakim nezaščitenim spolnim aktom. (Goulding, 1998) Starši niso pripravili in poučili svojih otrok na tem področju, tako kot tudi njihovi starši njih niso poučili o tem. Generacijski molk o spolnosti in njena tabujskot sta bila, po mojem mnenju, največja krivca za številne nezaželene nosečnosti.

5 RIMSKOKATOLIŠKA CERKEV NA IRSKEM

Vsaka religija, pa naj bo to budizem, islam, krščanstvo ali katera druga, vsebuje neki misteriozni del, ki ljudi privablja v svoje globine. Posamezniki v religiji iščejo nove načine osmišljanja življenja, zavetje, transnacionalno povezanost in lastno uresničitev. Nekateri posamezniki jo imajo za del svoje identitete, drugi se k njej obračajo v trenutkih stiske in spet nekaterim drugim predstavlja katarzične užitke, ki jih popeljejo v področja onkraj zavednega. Rudolf Otto, v svojem delu *Sveto*, to imenuje numinozno.

Zavedati se moramo dejstva, da določena religija nima (oziroma ni imela) enake vloge v vseh državah, kjer se prakticira. RKC na Irskem se tako v številnih dejavnostih razlikuje od RKC v Italiji, na Kubi ali na Poljskem. Vsaka država ima svojo versko zgodovino in posledično svoj odnos do političnega (so)delovanja s prevladujočo religijo. (Crotty 2004:3)

Irski prostor je močno zaznamovalo krščanstvo in njegova integriranost v samo irsko družbo. Krščanstvo se je na Irskem prvič pojavilo v 5. stoletju, ko je papež Celestin I., leta 431, na Irsko poslal škofa Palladiusa. (Meehan 2002:24) Novo vero so na področjih vzhodne in južne Irske širili predvsem misijonarji iz Velike Britanije. Med irskimi misijonarji je zagotovo najbolj znan Sveti Patrick,¹⁵ ki je dandanes tudi glavni zavetnik Irske.

»Katolicizem je postal glavno religijsko verovanje za večino irske populacije v 16. in 17. stoletju in to tako zelo, da sta od takrat naprej irska nacionalna identiteta in katolicizem neločljivo povezana.« (Goodby 2003:42)

S sprejetjem Kazenskih zakonov (»Penal Laws«) v 90. letih 17. stoletja je protestantska legislatura katoliškemu kleru in laikom želela preprečiti kakršenkoli vpliv na irsko življenje in družbo. Katoličani so bili izključeni iz oboroženih sil, pravnih in javnih poklicev ter tudi iz parlamenta. Prepovedano jim je bilo voditi izobraževalne ustanove ali pošiljati svoje otroke na šolanje v tujino. Eden izmed ključnih kazenskih zakonov je bila prepoved dedovanja in nakupa posesti od človeka protestantske veroizpovedi. Ob tem ostaja pomembno dejstvo, da ti

---

¹⁵ Sveti Patrick je eden ključnih irskih svetnikov. Mesto njegovega rojstva ni natančno znano, je pa bil sin Calpurniusa, britanskega diakona. Pri 15 so ga ugrabili irski piratje in ga za 6 let odpeljali na delo na Irsko, kjer je delal kot pastir. Po uspelem pobegu nazaj v Britanijo se je čez čas posvetil duhovništvu v Franciji. Kasneje je na Irsko vodil misijo in začel širiti krščansko vero ter jo razglašati za uradno religijo, medtem ko je na svoji poti krstil na tisoče vernikov. Po legendi naj bi ustanovil Armagh, kot uradni center krščanstva na Irskem. Spet po drugi legendi naj bi Sveti Patrick iz Irske izgnal vse kače in uporabljal deteljo za razlage o sveti trojici svoji čredi. Ohranjeni sta dve njegovi deli: Izpovedi (Confesions) in Pismo Coroticusu (Letter to Coroticus). Irci praznik Svetega Patricka praznujejo 17. marca. (Goodby 2003:194, Herren in Brown 2002:24-28)

zakoni niso vseh katoličanov prizadeli v enaki meri. Veljali so predvsem za zemljiške posestnike in manj za katoliške trgovce in poslovneže, ki se jih kazenski zakoni skorajda niso dotaknili. (Goodby 2003:197-198)

Čas, v katerem so nastali magdalenski domovi (18.stoletje), je zelo pomemben za krščanstvo na Irskem, saj se je šele takrat dodobra osvobodil stoletnega preganjanja. Irci so po dolgem času spet lahko svobodno in javno prakticirali svojo vero. (Greydanus 2003:3)

Irska RKC je bila v 19. in 20. stoletju najmočnejša ustanova na južnem delu Irske. Izvajala je tako imenovano idejno hegemonijo, ko oblastna skupina nadzira zavest, verovanje in vrednote družbe. Pod vplivom cerkve je bila na Irskem prepovedana razveza zakonske zveze ter kakršnakoli oblika kontracepcije. To je veljalo v vseh primerih, tudi, če je bila ženska žrtev posilstva.

Cerkev zaradi pomanjkanja kakršnihkoli intelektualnih ali kulturnih ambicij v kakršnikoli obliki v svoje okrilje (beri službo) ni privabljala najbolj kreativnih in domiselnih posameznikov družbe. Raje kot to je ponujala možnost za kariero posameznikom, katerim so bolj kot intelektualne ali kulturne zahteve oviro predstavljale primarne zahteve avtoritarne cerkve, kot so pokorščina (poslušnost), disciplina in administrativne spretnosti. (Brown 2004:23)

Moč cerkve se je v irski družbi dokončno zakoličila z ustavo¹⁶ iz leta 1937. Takratni predsednik vlade Eamon de Valera je menil, da se dejstvo, da je 93 % državljanov pripadnikov RKC, mora odražati v ustavi. V drugi točki 44. člena je bilo tako zapisano, da ima »RKC posebno mesto v državi, na podlagi tega, da je cerkev varuh vere, ki jo prakticira večina njenih državljanov.« (Fulton 1987:255)

RKC je preko zakonodaje »posegala v zasebno življenje in narekovala osebno vedenje /.../ ter zaradi povezanosti religije in osebne morale menila, da je /.../ pristojna za določanje etičnih norm« (Rémond 2005:86) »Nobena cerkev, četudi je še tako spoštovala ljudi, si ni hotela omejiti vloge in naukov samo na izpovedovanje vere.« (Rémond 2005:85)

---

¹⁶ Zgodovinski pregled obeh irskih ustav in vseh amandmajev si je mogoče podrobneje ogledati na spletni strani <http://www.ucc.ie/law/irishlaw> (30. 01. 2006)

RKC na Irskem se je prepletla z irskim nacionalizmom, družbeno in kulturno identiteto ter bojem proti angleški kolonializaciji. Cerkev je v zavesti irskega naroda, postala simbol Irske, varuhinja njenih vrednot in tisti instrument družbe, ki ga Britanci niso ukrotili oziroma premagali. (Crotty 2004:9) »Irska RKC je postajala vedno bolj avtonomna in tako ustvarjala svoj lastni izobraževalni sistem in s svojim vplivom oblikovala javno mnenje.« (Finnegan in McCarron v Crotty 2004:9)

Šele leta 1972 se s 5. amandmajem k ustavnemu zakonu RKC odvzame privilegiran položaj v ustavi in se prizna obstoj tudi drugih verskih skupnosti. Moč cerkve, da javno polemizira o moralnih in socioseksualnih zadevah je od 1980 začela upadati: kontracepcija je postala širše dostopna, homoseksualnost je bila dekriminalizirana in možnost legalne razveze obstaja vse od leta 1995 naprej. (Savage in Smith 2003:2)

V 90. letih, ko je moč cerkve na Irskem resnično upadala, se je začelo pojavljati vedno več škandalov, povezanih s spolnimi zlorabami. V nasprotju s prejšnjo močjo, ko se ni spraševalo o verodostojnosti njenih dejanj in njene nedotakljivosti, se je cerkev sedaj soočala s številnimi bolečimi poročili, ki so dodobra pretresli irsko in širšo svetovno javnost. Tako so Irce same najbolj prizadeli primeri, v katere so bili vpleteni nekateri izmed najbolj priljubljenih in karizmatičnih božjih odposlancev.¹⁷

Do leta 1996, ko je bil objavljen Framework Document, Irska ni imela enotnega sistema, ki bi se ukvarjal s problemi oziroma prijavi spolnih zlorab nad otroki in mladoletniki. Vsak škof se je moral tako s to temo ukvarjati na svoj način. Ne glede na to, da naj bi bil ta način v skladu s kanonskim pravom, je veliko cerkvenih dostojanstvenikov, sebi v korist in ostalim posameznikom v škodo, grobo kršilo pravila igre. (The Ferns report 2005:28)

»V preteklih 100 letih je na Irskem več kot 150 tisoč otrok in mladostnikov odraščalo v sirotišnicah in drugih stanovanjskih ustanovah, od katerih jih je velika večina občutila malodušnost in krutost božjih posrednikov na zemlji, ki so vodili te ustanove.

Do množičnih izpovedi o spolnih zlorabah v preteklih desetletjih (in skorajda v preteklem stoletju) je prišlo predvsem zaradi liberalizacije politike v 60. letih, ki je zagovarjala civilne

---

¹⁷ Ena izmed takšnih novic je bilo poročilo o tem, da je priljubljeni galwayjski škof Eamon Casey zaplodil otroka in nato mater in otroka zavrnil. Pri vsej stvari je morda najbolj ironično to, da je njun molk plačeval z denarjem iz cerkvenega fonda. (Savage in Smith 2005:2)

pravice, svobodo izražanja, transparentnost institucij in predvsem spremenjeno vlogo ženske v družbi.«¹⁸

Poročila in izpovedi, ki so se v večini primerov nanašala na pedofilske duhovnike in zlorabe dečkov, so le polovica irske zgodbe. Drugo polovico predstavljajo, kot je do sedaj že bilo ugotovljeno, sistematične fizične, čustvene in spolne zlorabe žensk in otrok v oskrbi irskih verskih redov v različnih religijsko vodenih ustanovah. Ti vključujejo na tisoče otrok, ki jih je država zapirala v vzgojne zavode in poboljševalnice. Do leta 1979 je prag takšnih ustanov letno prestopilo približno 2000 do 5000 otrok. Veliko večje število, predvsem tistih, ki so bili mentalno ali telesno prizadeti, so poslali v zasebne bolnišnice, kjer so bili velikokrat podvrženi raznim medicinskim poskusom (primer Kathy O'Beirne, 2005). Še tisoče nadaljnjih je bilo poslanih na suženjsko delo k okoliškim kmetom. (Savage in Smith 2003:3)

Na tisoče mladih Irk je bilo, proti svoji volji, poslanih v irske magdalenske domove. Veliko prevečkrat so vodilni ljudje takšnih ustanov izrabljali svoj položaj in spolno ali kako drugače zlorabljali mlade ljudi, ki so jih imeli v oskrbi. (ibid.)

Na to temo obstaja tudi veliko število avtobiografij, filmov in dokumentarnih oddaj (Kathy's Story, States of Fear, Dear Daughter, Washing Away the Stain, Sinners), ki so Ircom pomagali sprevideti, kako obsežen in resen problem predstavljajo zlorabe katoliških podanikov v njihovi državi. Pomagajo pri dokumentiranju in prikazovanju medsebojnega sodelovanja Cerkve in države pri vodenju teh ustanov.

11. maja 1999 se je pred celotnim irskim parlamentom *taoiseach* (predsednik vlade) Bartholemew Ahearn prvič javno opravičil žrtvam zlorab, ki so bile institucionalizirane v razne ustanove in ustanovil kompenzacijski sklad. Poudariti je treba, da so bile do odškodnin opravičene samo žrtve, ki so jih duhovniki in nune RKC zlorabljali v sirotišnicah in poboljševalnicah. Žrtve magdalenskih domov so bile iz tega izključene, saj država zagovarja tezo, da so bile privatno in ne državno vodene institucije. (Davies 2003:2)

Odziv cerkve je bil nekako bolj eklektičen. Svoje opravičilo sta podala redova Krščanski bratje in Sestre usmiljenke ter Irska religijska konferenca CORI (The Conference of Religious

---

¹⁸ The Pope's Darkest, Silent Hours; Taipei times, 17. oktober 2003

of Ireland). (Savage in Smith 2003:4) Ostali religijski redovi so ostali v senci in molčali še naprej.

Sestre usmiljenke so popolno odgovornost za zlorabe, storjene v ustanovah pod njihovim vodstvom, sprejele šele leta 2004. Takrat je v javni izjavi sestra Breege dejala, da so »sprejeli popolno in absolutno odgovornost za svoje napake in sedaj se moramo osredotočiti na potrebo ljudi, da se jim prisluhne in da se jim verjame. In mi jim verjamemo. Njihove izkušnje so tiste, ki so pomembne. Želimo jih slišati in storiti vse, kar je v naši moči, da bi olajšali njihovo bolečino.« (Raftery 2004:3)

Tako kot veliko drugih cerkva je tudi irska RKC »zagovarjala tradicionalne delitve družbenih vlog: ženska naj skrbi za dom in otroke in se odpove poklicni karieri v smislu avstroogrškega ženskega »drei K« (Küche, Kinder, Kirche).« (Smrke 2000:39)

6 REPUBLIKA IRSKA IN NJENA DRUŽBA

»Celoten irski otok je dolg 300 in širok 150 milj. Majhen košček Severne Irske, ki je del Velike Britanije je velik samo 100 milj v obe smeri in ima 1,5 milijona prebivalcev.« (Fulton 1987:253) Republika Irska je edina evropska država, ki ima manj prebivalcev kot pred 150 leti, ki pa je hkrati populacijsko najmlajša, saj je »38 % njenega prebivalstva mlajšega od 25 let.« (Goodby 2003:200)

Magdalenski domovi so na Irskem delovali od druge polovice 18. stoletja do druge polovice 20. stoletja, zato je to obdobje, o katerem bom podrobneje govorila v tem poglavju. Čeprav je veliko ljudi mnenja, da je navajanje zgodovinskih dogodkov kot so razni spori, osvajanja in vojne suhoparno, je za razumevanje zgodbe o Magdalenkah to nujno potrebno. Prvotna osvajanja ter kasnejša stapljanja in prežemanja raznih kultur z irsko kulturo je ključen moment v irski zgodovini in še več, je eden izmed ključnih elementov za razumevanje sistema magdalenskih domov.

Ob hitrem in kratkem pregledu obdobja pred anglo-normansko nadvlado, nikakor ne smemo spregledati vpliva Keltov, ki so na irsko ozemlje prišli 500 let pred našim štetjem in na Irskem vladali skoraj 1000 let. Kelti so se, ob tem, da so irski otok razdelili, prvotno na pet in kasneje na štiri province¹⁹ ter ustanovili sofisticirano zakonsko listino, ki je bila v veljavi vse do zgodnjega 17. stoletja, popolnoma asimilirali v irsko skupnost. (Davenport, 2006:33) Kelti so na prvotne irske naseljence vplivali z jezikom, s svojim sistemom verovanja, ljubeznijo do festivalov in obredov ter ruralno ureditvijo. Večjih mest ali strnjenih naselbin tako rekoč niso poznali.²⁰

Po Vikingih je leta 1169 na irskem ozemlju prvič pristala anglo-normanska posadka, ki je svojo intervencijo upravičevala s tezo, da so Irci kulturno inferioren in razvojno nekompetenten narod. (Birdwell-Pheasant 1998:20) Začelo se je stoletno obleganje in nadvladovanje najbližjih vzhodnih sosedov.

---

¹⁹ Prvotne province so bile Leinster, Meath, Connaught, Ulster in Munster, kasneje pa se je Meath pridružil provinci Leinster. (Davenport 2005:33)

²⁰ Več o Keltih na Irskem in njihovem vplivu na irski otok si je mogoče prebrati na spletni strani: <http://www.irelandseye.com/irish/people/settlers/celts1.shtm> (31. 7. 2006)

Medtem ko se je dal Henry II v 12. stoletju pod pokroviteljstvom papeža razglasiti za vladarja Irske, se je leta 1541 angleški kralj Henry VIII raje kot za vladarja okronal kar za kralja Irske (Goodby 2003:55). Na začetku je bila angleška prevlada omejena predvsem na območje Dublina, vendar se je njihova moč dokončno utrdila, ko so bili ob koncu 16. stoletja, z devet let trajajočo vojno, znano kot »Flight of the Earls« poraženi zadnji galski voditelji v Ulstru.²¹ Njihova zemlja je bila predana protestantskim naseljencem iz Škotske in Anglije, ki so svoj fevdalni sistem vnesli globoko v notranjost Ulstra. Rezultat tega so bili številni spori v 16. in 17. stoletju, ki so se odvijali tako na verski kot politični ravni. (Meehan 2002:30) Za razliko od prejšnjih osvajalcev se ti novi gospodarji niso želeli asimilirati, pač pa so hoteli ustvariti svoj družbeni sistem s svojo religijo. Od 17. stoletja naprej je angleški vpliv zelo naraščal in se na irsko ozemlje integriral tako zelo, da je angleški jezik začel preraščati irskega.

6.1 IRSKA V ČASU MAGDALENSKIH DOMOV

6.1.1 IRSKA PRED OSAMOSVOJITVIJO

Kazenski zakoni²² (»Penal Laws«), ki jih je sprejel Protestantski irski parlament, so v veliki meri regulirali status rimokatoličanov od konca 17. do sredine 18. stoletja. (Schaffer 2006:4) Ob drugih prepovedih sta bila katolikom onemogočena posedovanje posesti in kakršnokoli izobraževanje. Z namenom, da bi zatrli katolicizem, so bili irska kultura, glasba in izobraževanje strogo prepovedani (Davenport 2006:36)

Leta 1783 je Irska še imela svoj parlament, ne glede na dejstvo, da so njegovi člani morali biti pripadniki protestantske vere, v državi, kjer je bilo 80 % ljudi rimskokatoliške veroizpovedi. Irski parlament je prenehal obstajati, ko se je Irska leta 1800 z *Listino o združitvi* politično združila z Britanijo in se je 100 irskih poslancev preselilo v spodnji dom parlamenta v Londonu. (Davenport 2006:37)

---

²¹ Ulster je bil, kot rečeno, ena izmed, že keltsko ustvarjenih, petih provinc, ki so razdeljevale irski otok. Sestavljalo ga je devet okrožij, od katerih so danes tri vključena v Republiko Irsko, preostalih šest pa je, sedaj na novo preimenovanih in prerazporejenih, del Velike Britanije in njihova povezanost je prepoznana kot država Severna Irska. Osebno menim, da je ključnega pomena dejstvo, da je bil Ulster pred britanskim naseljevanjem v 17. stoletju najbolj galski del Irske in se je najbolj uspešno upiral angleškim kolonialnim ambicijam. Več o tem je mogoče prebrati na spletni strani:

<http://www.irelandseye.com/aarticles/history/events/conflict/bttc1.shtm> (31. 07. 2006)

²² Na internetni strani <http://www.law.umn.edu/irishlaw/intro.html> (31. 7. 2006) je mogoče prebrati veliko večino izmed (originalnih) kazenskih zakonov, ki so bili sprejeti v 18. stoletju.

Ob vseh sporih in političnih bojih je na potek irske zgodovine močno vplivala *An Gorta Mor* ali velika lakota, ki je pustošila med letoma 1845 in 1849, in je prvotno osem milijonski irski narod zdesetkala za več kot milijon. Ob lakoti so posledično veliko smrti povzročile razne bolezni, kot sta tifus in kolera. (Goodby 2003:86, Gallagher, 1995)

Življenje Irk in Ircev v obdobju po veliki lakoti je bilo izjemno težko. Sistem preživetja se je več ali manj ravnal po Darwinovem načelu o preživetju vrste, kjer preživi le najmočnejši. Mali kmetje niso mogli preživljati svoje številčne družine in zato je bilo veliko družinskih članov prisiljenih poiskati druge alternative. Veliko vlogo pri tem je imel tudi sistem dedovanja, pri katerem je dedoval samo najstarejši ali izbrani sin in še to po smrti staršev oziroma očeta.

Čeprav je lakota močno, dobesedno, opustošila irski otok, pa ni bila edini razlog, da je število irskega prebivalstva upadalo.²³ Veliko je k temu, kot posledica lakote, pridodala emigracija.²⁴ Emigracijske študije prepoznajo primer irske diaspore po veliki lakoti kot eno izmed petih največjih diaspor²⁵ dosedanje zgodovine. (Goodby 2003:70)

Emigracija je bila oboje: tako izid kot posledica družbene realnosti in ekonomskih razpotij irske družbe. (Ryan, 2002) Irci so jo, nehote, uporabljali kot način za izvoz družbenih problemov, kar je rezultiralo v tem, da je v zgodnjih 20. letih 20. stoletja »43 % žensk in moških, rojenih na Irskem, živelo v tujini.« (Brown 2004:10)

Irski nacionalisti so v času britanskega kolonializma nad Irsko »eksodus« opisovali kot obliko neprostovoljnega izgnanstva, ki ga je povzročilo slabo upravljanje irske ekonomije s strani britanskega managementa, in skonstruirali »mit o izgnanstvu«. Na veliko razočaranje nacionalistov pa se je emigracija nadaljevala tudi po osamosvojitvi. Še več, dejstvo, da je veliko število Irk in Ircev še zmeraj emigriralo v Veliko Britanijo, staro sovražnico, je bila »za novo irsko vodstvo velika sramota.« (Akenson v Ryan 2002:55)

---

²³ Leta 1770 je imela Irska približno tri milijone prebivalcev. Do leta 1841, pred veliko lakoto, je število prebivalcev visoko naraslo, saj je na Irskem živelo kar 8.175.124 ljudi. Z 254 prebivalci na kvadratno miljo je bila Irska v tistem času najgosteje naseljena država na evropskem področju. Po veliki lakoti in posledično veliki emigraciji se je število prebivalcev zmanjšalo za 20 % in tako je leta 1851 na Irskem živelo 6.552.386 ljudi. Leta 1881 jih je bilo 5.174.836 in leta 1901 4.458.775. Po ločitvi otoka na dve državi je imela Republika Irska leta 1961 2.818.341, Severna Irska pa 1.334.168 prebivalcev. Do leta 2001 naj bi prebivalstvo v obeh državah naraslo in tako ima Republika Irska približno 3.840.000, Severna Irska pa 1.600.000 prebivalcev. (Goodby 2003:200)

²⁴ Največ jih je emigriralo v Združene države Amerike in Veliko Britanijo, nekaj pa jih je odšlo tudi v skandinavske dežele in Avstralijo. (Brown, 2004)

²⁵ Ob irski poznamo tako še diasporo Židov, Zahodnih Afričanov, Armencev in Palestincev. (Goodby 2003:70)

Po veliki lakoti je na Irskem nastopila druga zelo močna sila, ki je prav tako veliko prispevala k pisanju irske zgodovine: Katoliška cerkev, namreč. V veliki želji po moči in nadvladi v vseh sferah, tako politične kot civilne družbe (Savage in Smith, 2003) je začela triumfalni pohod, posledice katerega so v določenih civilnih in političnih sferah irske družbe vidne še danes.

Po nenehnem političnem, vojaškem in predvsem ideološkem boju z Britanci, ki so jim ob svoji politični ureditvi vsiljevali lastne kulturne in religijske vzorce, so Irci v želji po osvoboditvi teh spon začeli z aktivnimi upori nasproti svoji kolonizatoriki. Prvi večji korak v tej smeri je bila »Velikonočna vstaja«, ki se je začela 24. aprila 1916, ko je Patrick Pearse na stopnišču okupirane Glavne pošte razglasil obstoj Irske republike in ustanovitev prehodne (začasne) vlade. Čeprav je Britanska pehota vstajo hitro pogasila in za seboj pustila 300 žrtev in nadaljnjih 1000 ranjenih ali pogrešanih,²⁶ je bil storjen velik korak nasproti neodvisnosti.

6.1.2 OSAMOSVOJITEV

Irska, kot drugi največji otok v Evropi, se je z vojno razdelila na dve državi v 20. letih 20. stoletja, ko se je 26 okrožij leta 1922 združilo v Svobodno irsko državo, ostalih šest, imenovanih tudi Ulster,²⁷ pa je ostalo priključenih Veliki Britaniji. Povod za dve leti in pol trajajočo vojno med Irsko in Veliko Britanijo sta bila dva ubita kraljeva irska paznika. (Davenport 2006:41) Ubili so jih pripadniki Irskih Prostovoljcev (»Irish Volunteers«), ki so se kasneje preimenovali v Irsko Republikansko Armado, znano tudi kot IRA.

Po številnih žrtvah in po mesecih napornih pogajanj je irska delegacija 6. decembra 1921 podpisala angleško-irsko pogodbo, s katero je 26 okrožij postalo neodvisnih, 6 okrožjem v Ulstru pa omogočila, da ostanejo pod okriljem britanskega »commonwealtha«.

»Prva ustava iz leta 1922, prepoznana kot ustava Svobodne irske države (Južne Irske) je imela status dominiona v Britanskem Imperiju z monarhom na čelu države.« (Fulton 1987:254) Kljub neodvisnosti je bil britanski monarh še zmeraj na čelu Irske Svobodne države in irski poslanci so še zmeraj morali prisegati zvestobo Kroni. (Davenport 2006:41)

---

²⁶ V celoti dostopno na spletni strani <http://www.firstworldwar.com/atoz/easterrising.htm> (31. 7. 2006). Zelo zanimiv je dokument, ki ga je ob razglasitvi prebral Patrick Pearse in si ga je mogoče v celoti ogledati na spletni strani <http://www.firstworldwar.com/source/irishproclamation1916.htm> (31. 7. 2006).

²⁷ Z Ulstrom od tukaj naprej mislim predvsem preostalih 6 okrožij, od prvotnih 9, ki sestavljajo Severno Irsko.

Napetosti po delitvi države in razočaranje ob neuspelem poskusu obdržati enotno državo, so pripeljale do groteskne državljanske vojne²⁸ med letoma 1922 in 1923, v kateri so se prejšnji borci (za Svobodno irsko državo), razdeljeni na dve strani, pobijali med seboj. (Ryan 2002:52)

Ustanovitev Svobodne irske države, katere populacija je bila v večini katoliška in ruralna, je zaznamovala novo obdobje v oblikovanju ter institucionalizaciji edinstvene irske nacionalne identitete. Projekt tvorjenja države je poudarjal edino, omejeno in ekskluzivno definicijo Ircev kot »rase«. (Ryan 2002:53)

Izraz »irska rasa«, ki so ga množično uporabljali nacionalisti v prvih dveh dekadah nove države, je imela globalno konotacijo. Ob Ircih, živečih na otoku, je zajemala tudi tiste razseljene²⁹ po svetu in tako skupaj z njimi predstavljala »Veliko Irsko«. (Brown 2004:25)

V zgodnjih letih Svobodne irske države so si vladajoči na vso moč prizadevali pokazati in dokazati svojo lojalnost katoliški hierarhiji. Irski katolicizem je v veliki meri služil tudi kot upor, razlikovanje nasproti Britancem. Leta 1930 je irska vlada vzpostavila diplomatski odnos z Vatikanom. Država in Cerkev sta z vključitvijo Vatikana v irsko civilno sfero svoj odnos še bolj poglobili in utrdili. (Savage in Smith 2003:1)

Ta vez je bila najbolj vidna v zadevah javne morale in družbene dobrobiti. Država je veliko »svojih« področij, v nekaterih primerih že pred osamosvojitvijo, prepustila v oskrbo katoliškim verskim redovom. Večina irskih bolnišnic, šol, zatočišč in sirotišnic je poročalo direktno državi in indirektno katoliški hierarhiji. Vpliv Cerkve na teh področjih je bil v 50. letih prejšnjega stoletja tako velik, da je bilo od njihove volje in odobravanja odvisno sprejetje velike večine zakonov in drugih pravnih zakonskih aktov.³⁰ Vse do 80. let 20. stoletja je imela katoliška hierarhija tolikšno moč, da je javno intervenirala v konstitucionalna poročila z

---

²⁸ V tej državljanski vojni so si na bojnem polju nasproti stali tisti, ki so zagovarjali anglo-irsko pogodbo, in tisti, ki so ji nasprotovali.

²⁹ Leta 1920 je bilo v Združenih državah Amerike več kot štiri milijone ljudi, ki so imeli vsaj enega starša rojenega na Irskem. (Brown 2004:24)

³⁰ Tako je na primer, leta 1951, dublinski nadškof John Charles McQuaid uspel spodkopati parlamentarno koalicijsko, ki si je dovolila predlagati spremembe na področju zdravstvene zakonodaje.

Zdravstveni minister je vložil predlog, imenovan »Shema mati in otrok« (Mother and Child Scheme) za brezplačno ginekološko oskrbo nosečih žensk in obširen zdravstveni program za otroke do 16. leta. Ob podpori drugih konzervativnih in bogatih zdravnikov, ki so se bali za svoje ordinacije, je skupnost škofov dosegla, da je minister nazadnje vlogo umaknil. (McCarron 1991:1, Fuller 2005:47)

odločno prepovedjo obravnave zakonodaje na področju splava in razveze zakonske zveze. (Savage in Smith 2003:2)

Leta 1937 je Irska pod vodstvom Eamona De Valere sprejela novo ustavo.

»Glavna razloga za sprejetje nove ustave leta 1937 sta bila popolnoma zapustiti Imperij in zagotoviti, da predsednik nadomesti monarhijo.« (Fulton 1987:253) Ob tem pa, že ob pogledu na preambulo,³¹ Fulton izraža dvom o tem, »kakšen bo »duh zakonov« v tej irski ustavi. Veje verski duh – kar pa je nesreča za vse, takrat 1.000 (in danes 10.000) tistih državljanov, ki ne prakticirajo nobene religije«. (Fulton 1987:253)

Nova ustava je s 4. členom ime Svobodna irska država spremenila v ime Irska in uvedla štiri glavne politične institucije: institucijo predsednika, parlamenta, vlade in sodstva. V 2. točki 44. člena je podelila religijski primat rimskokatoliški cerkvi in z 41. členom omejila vlogo irske ženske na domesticirano sfero.

Novo irsko vodstvo in na novo sprejeta irska ustava je Irsko za nekaj časa potisnila v ozadje in jo bolj kot ne izključila iz sistema svetovnega gospodarstva in trgovanja. Z idejami o »čistem irskem narodu« in prepričanju o »sinn féin« (»mi sami«, samozadostnost) se je Irska dobesedno zaprla pred tujimi vplivi in utrjevala svojo katoliško, konzervativno, patriarhalno in ruralno tradicijo. Ob raznih mitih, ki jih je gojila o svoji podobi, je skonstruirala tudi mit o »irski ženski« in potem to katoliško spodbujeno navlako, brez kakršnihkoli temeljev, s seboj vlačila vse do poznih let 20. stoletja.

Kot posebno sredstvo za utrjevanje irskosti je na novo začela uvajati že skoraj pozabljeni irski jezik *gaelic*, katerega pa je takrat govorilo že zelo malo ljudi. Angleški jezik je tako, sicer za irskim jezikom, pa vendar še zmeraj, v 8. členu irske ustave določen kot uradni jezik Republike Irske.

Irska je šele leta 1948 postala republika. Takrat je dokončno zapustila britanski commonwealth in prerezala vezi s severnim delom države. (Goodby, 2003) Leta 1973 je, skupaj s Severno Irsko, postala polnopravna članica Evropske unije, takrat imenovane Evropska skupnost. Kljub temu, da se je v 80. in 90. letih 20. stoletja začela odpirati

---

³¹ glej opombo 16.

svetovnemu trgu, pridobila celo vzdevek »keltski tiger« in postala dovzetna za modernizacijo, je v nekaterih segmentih ostala še zmeraj konzervativna. Konzervativizma se je najmanj osvobodilo področje žensk in njihove intimnosti, kot tudi svobodno razpolaganje njihove odločitve o splavu. Ta je na Irskem, s 3. točko 40. člena irske ustave, še zmeraj prepovedan. Izjemno se dovoljuje le v primeru, ko je ogroženo življenje ženske.

6.2 REPUBLIKA IRSKA DANES

Tako verska kot politična podoba Irske je danes drugačna od tiste v času magdalenskih domov. Ne glede na to pa so nekateri segmenti preteklih obdobij še zmeraj prisotni v irski družbi.

Irska je na široko odprla svoja vrata tujim vlagateljem in turistom. Ob velikih dobičkih, ki jih v državno blagajno prinesejo turisti, se Irska, na drugi strani, sooča z množičnimi priseljenci, ki prihajajo predvsem iz Vzhodne Evrope. Ti priseljenci ne zasedajo več samo nizko plačanih in manjvrednih del, ampak se potegujejo že za zahtevnejša delovna mesta. Ne gre pozabiti, da emigrira celotna družina in da s seboj prinese svoje kulturne vzorce in svojo življenjsko filozofijo, ki pa seveda ni nujno podobna tisti, ki jo imajo Irci. Iz tega razloga naj bi se Ircev spet lotevala ena izmed fobij. Ksenofobija namreč.

Na tem mestu je smotrno omeniti tudi izumirajočo irščino oziroma jezik *gaelic*. Irski jezik, za katerega lahko upravičeno trdimo, da izginja in da je danes le še kulturni okras Republike Irske, je bil nemalokrat izpostavljen velikim preizkušnjam in skorajšnjemu izumrtju. K skorajšnjemu izumrtju je, ob veliki lakoti in diaspori, veliko pripomogla stoletna angleška nadvlada, in tako je bil in še zmeraj je »angleški jezik tisti, ki ga uporabljajo v javni upravi, sodstvu in šolstvu.« (Južnič 1993:289) Kljub temu sedaj potekajo široko zasnovane dejavnosti, s katerimi želijo vladajoči ohraniti pristni irski jezik. Tako je treba, po pripovedovanju prijateljice iz Irske, za uspešno zaključen dodiplomski študij opraviti enoletni tečaj irskega jezika. Zahodni del Republike Irske je sedaj tudi uradno območje, kjer se govori samo irsko in se v irščini imenuje *gaeltacht*. Na teh območjih tako tudi ne srečamo angleško zapisanih imen na krajevnih tablah in načeloma domačini angleško govorijo samo s turisti.

Kljub temu, da irska RKC ni mogla ubežati sekularizaciji, je njen vpliv iz preteklosti še zmeraj prisoten. Irska je še zmeraj zelo katoliška država. Spovednica sicer ni več kraj, kjer bi

bilo za ceno odreditve treba poročati o vseh sferah zasebnega življenja, še zmeraj pa ostaja prisotna v življenju (predvsem starejših) Irk in Ircev. Mladi so v odnosu do cerkve bolj uporniški in zato manj aktivni pri dejanskem prakticiranju rimskokatoliške vere.

Irska ima danes 26 škofij in 33 škofov. Ti škofje se štirikrat letno zberejo na irski episkopalni konferenci.³² Škof v svoji škofiji deluje avtonomno in je odgovoren direktno in samo Svetemu sedežu. Nadškofova nadzorna funkcija je še zmeraj zelo majhna. Kljub temu, da so duhovniki s prisego ob posvetitvi v duhovnika zavezani slediti zakonom RKC in ji tudi vdano posvetiti življenje, pa duhovnik v škofiji ni izpostavljen ne direktnemu nadzoru in ne monitoringu svojega nadrejenega, torej škofa. (The Ferns report 2005:25-26) Takšna ureditev torej še naprej omogoča, da se dogajajo zlorabe, ne da bi nadrejeni (iz)vedel zanje.

---

³² »Škofje odločitvam te konference niso zavezani z nobenim zakonom ali konvencijo.« Zavezani so reševanju problemov samo v tistih primerih, ki jim jih določa Kanonsko pravo. In prav to je morda največji problem na Irskem, saj ni nobene ključne avtoritete, h kateri bi se lahko obrnili posamezni škofje oziroma do katere bi imeli odgovornosti. (Ferns 2005:28)

7 RAZMIŠLJANJA

Sedaj, ko je piramida sestavljena v celoto in trdno stoji na tleh, jo je treba še enkrat pogledati. Vendar tokrat »polno« in od spodaj navzgor. Vsakomur je jasno, da noben predmet ne more stati brez temelja in tako ima tudi »irska piramida« svoje temelje. Ima vsaj dva. Irsko družbo in irsko RKC. Magdalenke, kot vrh piramide, na tem mestu simbolično ponazarjajo produkt, ki je nastal kot posledica ideje o »čisti irski rasi« ter (so)delovanja irske družbe in katoliške cerkve v 19. in 20. stoletju.

S piramidalno strukturo sem želela doseči učinek večje napetosti in želje bralca, da ne odneha brati, dokler ne pride do temeljev, ki so ustvarili Magdalenke in magdalenske domove, ter tako dobi jasno sliko o tem, da magdalenski domovi niso delovali v tajnosti, da so bili pogosto mehanizem zastraševanja in da so uživali vso podporo državnih oblasti in civilne družbe.

Ob tem želim poudariti, da je velik problem pri odstiranju tančice o Magdalenkah in magdalenskih domovih predvsem ta, da tako irska družba kot (irska) RKC še zmeraj nista razkrili vseh svojih arhivov in še zmeraj nista obrisali prahu z vseh dokumentov, ki jih hranita o tej temi. Raziskovanje o Magdalenkah zato, žal, še zmeraj ostaja nedorečeno, saj temelji predvsem na izpovedih preživelih Magdalenk in na zelo redkih drugih pisnih virih, ki so v večini primerov omejeni le na časopisne članke. Ob nekaj dokumentarnih filmih je edina, bojda, verodostojna in zapisana raziskava o Magdalenkah, čeprav ji pripisujejo pristranskost in enodimenzionalnost, delo *Do Penance or Perish*, zgodovinarke Frances Finnegan.³³

Definicija Magdalenke, navedena iz irske enciklopedije na začetku tega dela, ni mišljena kot uvod, pač pa kot iztočnica, ki je v svojem bistvu nepopolna in zelo poenostavljena ter zadovolji le nezahtevnega bralca. Celovita definicija Magdalenke je, po mojem mnenju, zelo visoko zastavljen in prav tako težko uresničljiv cilj. Razumevanje njene, tako prvotne kot kasnejše vloge, je tako kompleksno in povezano s toliko različnimi drugimi dejavniki, da jo je praktično nemogoče strniti v odstavek s 15 vrsticami. Sama sem jo poskušala prikazati čez vso delo.

---

³³ Zelo kritično recenzijo dela *Do Penance or Perish* je zapisala kritičarka Maguirejeva in jo je mogoče v celoti prebrati na spletnem naslovu:
http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m2005/is_1_39/ai_n15696954 (24. 7. 2006)

Veliko raziskovalcev, znanstvenikov, zgodovinarjev in ne nazadnje Ircev samih se sprašuje, zakaj se je na Irskem razvil sistem magdalenskih domov, ki kot religijsko vodena ustanova z umazano preteklostjo nikakor ni edini in zakaj je deloval tako nereligijsko. Poskušati se vživeti v logiko časa, ko so bili magdalenski domovi v polnem razcvetu, je praktično nemogoče. Sama sem zato mnenja, da se je, na tem mestu, bolj smiselno vprašati kako. Kako se je lahko razvil tak sistem? Kako je lahko bil njegov obstoj tako nesporen? In kako je lahko v takšni »tajnosti« deloval tako zelo dolgo?

Nespregledljivo je dejstvo, da je irska družba sodelovala pri ustvarjanju Magdalenk. Magdalenka tako ni nekaj, kar bi že od vekomaj obstajalo, pač pa je konstrukt, ki ga je Irška prevzela od svojih vzhodnih sosedov ter ga s pomočjo dogmatske tradicije RKC v radikalni obliki preslikala v svoje sfere. Magdalenski domovi namreč niso »originalno« irska iznajdba in tudi niso ekskluzivno katoliški fenomen. Podobni domovi, le bolj liberalni, so bili aktivni tudi v Franciji, Angliji, na Škotskem, v Severni in Južni Ameriki ter Avstraliji (Kennedy, 2004)

Prav v času, ko so se na Irskem pojavili in ustalili magdalenski domovi, torej v prvi polovici 19. stoletja, se je irska RKC osvobodila dolgoletnega preganjanja in zatiranja s strani protestantskih kolonizatorjev. Najprej kazenski zakoni in nato še britanska nadvlada so, nasprotno od želja Britancev, okrepli katolicizem na Irskem. Ta jih je namreč že v osnovi razlikoval od svojih agresorjev in zato je postal eden izmed tistih ključnih dejavnikov, ki je Irce tako lokalno kot globalno povezoval v enovito in trdno celoto.

Irška RKC je svoje lovke stegovala na vsa področja irske družbe, vendar pa se je njen največji vpliv kazal na področjih šolstva in zdravstva. Večina sirotišnic, poboljševalnic, šol, bolnišnic in drugih institucij na področju socialnega varstva je bilo tako v njeni domeni. Ob takšni moči, ko je irska RKC delovala skoraj kot enakovreden partner irski družbi, si je lahko privoščila samovoljno ravnanje mimo vseh zakonov ter škandale, ki jih je bilo zaradi različnih mehanizmov zelo težko preganjati.

V filmu nakazana obsesija Sestre Bridget s štetjem denarja tako ni neresnična. Religijski redovi nun so namreč ponekod delovali kot dobro organizirana podjetja. Nune tistega časa so, s pralnicami na primer, odkrile odlično tržno nišo, s katero so, dokazano (O'Beirne, 2005) zaslužile velike vsote denarja. Glede na to, da so bili njihovi domovi do zadnjega kotička

zapolnjeni, je bilo s tako številčno delovno silo treba nekaj storiti. Ne nazadnje so ta dekleta prišla kot kaznjenke. In vsak kaznjenec mora svojo kazen z nečim tudi odslužiti. Ker je bilo prostora veliko in še več delovnih rok, ki so si tako in tako morale prigarati odpustitev, so nune v svojih prostorih uredile pralnice. Iz takšnega ali podobnega vzgiba so po mojem mnenju nastale magdalenske pralnice. Od tod tudi znano irsko reklo tistega časa: Poredne punce najbolje perejo perilo (*Bad girls do the best sheets*). Nikjer nisem namreč zasledila podatka, da bi redovi nun na Irskem, še pred časom in razcvetom magdalenskih domov, sami prali perilo. Tudi nisem nikjer zasledila zapisa, da bi država že ob ustanovitvi teh domov predlagala odslužitev »kazni« s trdim delom. Takšnim ali drugačnim. Pranje perila nikakor ni bilo edino neplačano delo, ki so ga kot kazen morale opravljati Magdalenke.

Ob vprašanju, zakaj podoben sistem zapiranja ni veljal za irske moške, je treba globoko razmisliti. Dejstvo je, da so irski moški veljali za večvredne. In če že ne za večvredne, pa vsaj bolj cenjene in manj »dotakljive«. Te prednosti sta jim omogočala tako patriarhalno usmerjena RKC kot patriarhalna družba. Ker je bila ženska postavljena v sam center irske kulture in je utelešala »irsko čistost«, se je od nje pričakovalo, da je ona tista, ki je odgovorna za vsa dejanja, s privolitvijo ali brez privolitve na področju spolnosti. Od tod razmišljanje Ircev, da je bila ženska kriva, če je bila posiljena ali žrtev incesta. Brez procesa. Avtomatično je bila kriva ona.

Čeprav to v nobenem primeru in niti v enem segmentu ne opravičuje krivde njihovih nasilnih dejanj, so bili tudi irski moški na nek način »žrtve« irske družbe in katoliške cerkve. Sledenje njunim strogo določenim spolnim normam je privedlo do potlačitve spolnih nagonov do te mere, da ko so prišli na dan, so v hipu postali izkrivljeni, sovražni in sprevrženi.

Pozabiti ne smemo na številne primere spolnih zlorab v raznih religijsko vodenih ustanovah, ko je bilo ogromno število dečkov žrtev spolnih zlorab tamkajšnjih duhovnikov. V tistem času se ni spraševalo o verodostojnosti cerkve in zato je bila prijava takšnih dejanj lastno napisana obsodba. Katoliška cerkev je bila tako močno integrirana v zavest irskih prebivalcev, da se je raje kot mnenje žrtve upoštevalo njeno mnenje. In prav zaradi tega so se tako dolgo lahko dogajale zlorabe. In še več, prav zaradi tega so ostale tako dolgo prikrite.

Petru Mullanu, režiserju filma *Sestre Magdalenke* gre zahvala, da se je tema o Magdalenkah odprla širši javnosti in posledično spodbudila številne diskusije, ne glede na to, da ni prvi, ki se je lotil obdelati temo o Magdalenkah. Njegov prispevek k odstiranju tabuja, povezanega z Magdalenkami je zato, po mojem mnenju, izrednega pomena.

Piramida je zgrajena. Temelji in vrh so razkriti. Razkrit je okostnjak v omari. In edino, kar še zahteva to diplomsko delo, je odgovor na v uvodu zastavljeno vprašanje. Odgovor je, brez oklevanja, ne. Vsi tisti, ki trdijo da je Mullanov film protikatoliška propaganda, se bodo tako morali soočiti z dejstvom, da film, ne glede na to, da ne ponazarja zornega kota nun in duhovščine, prikazuje dogodke, ki imajo resnično zgodovinsko ozadje. Prizori v filmu *Sestre Magdalenke* tako niso subjektivno režiserjevo videnje irske RKC, pač pa rezultat številnih izpovedi irskih žensk, ki se v 19. in 20. stoletju niso mogle upreti sistemu, ki je tako samovoljno sodil o njihovi »čistosti«.

Čisto na koncu se želim samo še zahvaliti. Še prav posebej se zahvaljujem prof. Smrketu za mentorstvo, Samotu in mojim za podporo in razumevanje, Lenčki za številne posvete in nasvete ter nenazadnje še »Urbanu«, saj mi brez njegove gostoljubnosti ne bi uspelo napisati tega dela. Hvala.

8 LITERATURA

Bezjak, A. (2004): **Delitev dela po spolu**, Časopis za kritiko znanosti, številka 215/216, letnik 32, strani 314-326

Brown, T. (2004): **Ireland: A Social and Cultural History 1922-2002**, London: Harper Perennial

Channel 4 Notes on their TV Documentary about the Magdalene asylums. Dostopno na: <http://www.nireland.com/briain/sheperds.htm#top> (15. 07. 2005)

Chittister, J. (2005): **The Six Demons of »The Magdalene Sisters«**. Dostopno na: http://www.belleifnet.com/story/130/story_13089_1.html (20. 7. 2005)

Ciarán, D. (2003): **»The Encyclopaedia of Ireland«**, September. Dostopno na: http://www.groups.yahoo.com/Justice_for_Magdalenes/Files (03. 08. 2005)

Crotty, W. (2004): **The catholic Church in Ireland, With Reference to Northern Ireland and the United Kingdom**; A Research Symposium at the New Hampshire Institute of Politics at Saint Anslem's College : 22.-25. april, Northeastern University Boston.

Dostopno na: <http://www.csd.neu.edu/TheCatholicChurchinIrelandApril2004.pdf#search='catholic%20church%20in%20ireland'> (07. 08. 2006)

Culliton, G. (1996): **Last days of a Laundry**, The Irish Times, 25. September. Dostopno na: http://users.erols.com/bcccsbs/new_lastdays.html (13. 07. 2005)

Černič, M. (1985): **Družina kot polje individualnosti**, Družboslovne razprave, letnik 2, št. 3, 67-75. Dostopno na: <http://www.dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr3Cernic.PDF> (15. 07. 2005)

Davies, P. (2003): **»Magdalene Laundry« workhouses were prisons for women in Ireland**. Dostopno na: <http://www.themilitant.com/2003/6738/673842.html> (15. 07. 2005)

Dudek, D. (2003): »Sisters« **rips cover off church abuse of different stripe**, Milwaukee Journal Sentinel. Dostopno na: <http://www.onwisconsin.com/movie.asp?id=893> (19. 7. 2005)

Foucault, M. (2004): **Nadzorovanje in kaznovanje**. Nastanek zapora, Ljubljana: Krtina

Fuller, L. (2005): **Religion, Politics and Socio-Cultural Change in Twentieth-Century Ireland**, The European Legacy, vol. 10, No. 1, pp. 41-54

Fulton, J. (1987): **State, Religion and Law in Ireland**. V Robbins T. in Robertson R. (ur.): **Church-State Relations: Tension and Transitions**, New Brunswick in New Jersey: Transaction Books

Gallagher, M. (1995): **The Great Hunger**, An Phoblacht/Republican News, 7.september. Dostopno na: <http://www.hartford-hwp.com/archives/61/010.html> (31. 7. 2006)

Giddens, A. (2000): **Preobrazba intimnosti: Spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah**, Ljubljana: Založba *cf

Goffman, E. (1990): **Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity**, London: Penguin Books

Goodby, J.(ur) (2003), Davis, A., Goodby, J., Headfield A., Patten, E.: **Irish Studies**, New York: Oxford University Press Inc.

Goulding, J. (1998): **The Light in the Window**, Dublin:Poolberg

Greydanus, S.D. (2003): **The Magdalene Sisters Controversy**. Dostopno na: <http://www.decentfilms.com/commentary/magdalenesisters.htm> (12. 07. 2005)

Gritien, D. (2002): **Light Shed on Church Asylums Dark Deeds**, Los Angeles Times, Section D, 7. september. Dostopno na: <http://www.iconbusters.com/iconbusters/lechery/sister.htm> (22. 09. 2005)

Herren W., M; Brown, S.A. (2002): **Christ in Celtic Christianity: Britain and Ireland from the fifth to the Tenth Century**, Woodbridge: The Boydell Press

Humphreys, J. (2003): **Magdalen plot had remains of 155 women**, The Irish Times, 21. avgust. Dostopno na: http://www.adoptionireland.com/magdalene/mag_news.html (25. 7. 2005)

Hunton, B. (2004): **Local Play examines Modern Irish Sweatshops**. Dostopno na: <http://www.berkeleydailyplanet.com/article.cfm?issue=06-11-04&storyID=19047> (19. 7. 2005)

Interview with Peter Mullan: The Magdalene Sisters, 10. julij 2003. Dostopno na: <http://www.themoviechicks.com/summer2003/mctmagdalene.html> (20. 07. 2005)

Irish Constitution (1922). Dostopno na: <http://www.ucc.ie/law/irishlaw> (30. 01. 2006)

Irish Constitution (1937). Dostopno na: <http://www.ucc.ie/law/irishlaw> (30. 01. 2006)

Jogan, M. (1992): **Ženska, religija in cerkev**, Ko odgrneš sedem tančic (ur. Marija Cigale ... et al.), Zbornik Ženske v Sloveniji, Ljubljana : Društvo Inicijativa, str. 15-36

Južnič, S. (1993): **Identiteta**, Ljubljana:FDV – Knjižna zbirka Teorija in praksa

Južnič, S. (1998): **Človekovo telo med naravo in kulturo**, Ljubljana:FDV – Knjižna zbirka Teorija in praksa, založba Ivan Hvala

Kennedy, M. (2004): **The Magdalene Sisters (film review)**; Journal of Adult Protection. Dostopno na: http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qa4124/is_200412/ai_n113476082 (24. 7. 2006)

Lambert, A. (2003): **A Magdalene Survivor-Mary Norris Story**, Irish Independent, 8. marec. Dostopno na: <http://tethys.croydon.ac.uk/magdalenecircle.nsf> (11. 07. 2005)

Maguire, M. (2003): »**Do Penance or Perish**«: **A Study of Magdalene Asylums in Ireland, (book review)** Journal of Social History. Dostopno na:

http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m2005/is_1_39/ai_n15696954 (24. 7. 2006)

McCarron, D. (1991): **Church power in the south... Home rule or Rome rule?**

Dostopno na: <http://flag.blackned.net/revolt/ws91/church32.html> (19.9.2005)

McPherson, J. (2001): »**Ireland begins in the home**«: **women, Irish national identity, and the domestic sphere in the Irish homestead, 1896-1912**, Eire-Ireland:Journal of Irish Studies. Dostopno na:

http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m0FKX/is_2001_Fall-Winter/ai_83447252

(24. 7. 2006)

Meehan, C. (2002): **Sacred Ireland, A Guide to the Sacred Places of Ireland, Her Legends, Folklore and People**, Glastonbury:Gothic Image Publications

Mujanović, M. (2005): **The Magdalene Sisters: Fiction an Documentary Comparative Accounts of the »Magdalene Laundries« in Ireland, (diplomska naloga)** Université de Toulouse – Le Mirail

Murphy, D. Francis, Buckley, H., Joyce, L. (2005): **The Ferns report**. Dostopno na: <http://bishop-accountability.org/ferns/> (10. 02. 2006)

Oakley, A. (2000): **Gospodinja**, Ljubljana: Založba *cf

O'Beirne, K. (2005): **Kathy's Story: A Childhood Hell Inside the Magdalen Laundries**, Edinburg in London: Mainstream Publishing,

O'Keefe, M. (2003): **I was beaten and raped by the people who were ment to be protecting**, Sunday Mirror, 8. junij.

Dostopno na: http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qn4161/is_20030608/ai_n112867721 (24. 7. 2006)

Petrakis, J. (2003): **Dirty linen – The Magdalene Sisters portreys cruelty and humiliation (movie review)**, Christian Century; 6. september.

Dostopno na http://www.findarticles.com/p/articles/mi_qn4196/is_20030901/ai_n10906083 (24. 7. 2006)

Raftery, M. (2003): **Restoring dignity to Magdalens**, The Irish Times, 21. avgust.

Dostopno na:

http://f4.grp.yahoo.com/v1/cN_IQqLYe22KclvHoGKuamZxyqw8sW7FxoU5C4ZWd6Cj_TBcA-emBs4ugki0qvbqvL3OF2HiA_GFtYMuRk39t9xZULm_wRlg/Press%20Cuttings%20etc/Irish%20Times%2021-08-03.txt (26. 07. 2005)

Raftery, M. (2004): **Sisters of Mercy break rank**, The Irish Times, 6. maj. Dostopno na: <http://www.tethys.croydon.ac.uk/magdaleneircle.nsf> (11. 07. 2005)

Ranke-Heinemann, U. (1992): **Katoliška Cerkev in spolnost**, Ljubljana:DZS

Rémond, R. (2005): **Religija in družba v Evropi: Esej o sekularizaciji evropskih družb v 19. in 20. stoletju (1789-1998)**, Ljubljana:Založba* cf, Modra zbirka – Delajmo Evropo

Ryan, L. (2002): **Sexualising Emigration: Discourses of Irish Female Emigration in the 1930s**, Women's Studies International forum, Vol. 25, No.1, pp. 51-65. Dostopno na: http://nukweb.nuk.uni-lj.si:2247/science?_ob=Mlmg&_imagekey=B6VBD-3Y3XP6C-3-3&_cdi=5924&_user=634387_orig=search&_coverDate=02%2F28%2F2002&_sk=999749998&view=c&wchp=dGLbVtbzSkWW&md5=0f4feb451fec1c05ccf433768125bf9&ie=sdarticle.pdf (18. 2. 2006)

Rose, S. M. (2003): **The Scandal of the Magdalene Laundries**, Cruxnews.com.

Dostopno na: <http://www.cruxnews.com/rose/rose-magdalenesisters.html> (15. 7. 2006)

Savage, R. in Smith, J. (2003): **Sexual Abuse and the Irish Church: Crisis and Responses**, The Church in the 21st Century, The Church in the 21st Century: Occasional Papers, Boston College. Dostopno na: http://escholarship.bc.edu/church21_papers/8/ (15. 07.2005)

Sells, M. (2003): **The Magdalene Sisters (movie review)**. Dostopno na:
<http://www.cinescene.com/reviews/magdalene.htm> (11. 07. 2005)

Smith M. J. (2004): **The Politics of Sexual Knowledge: The Origins of Ireland's Containment Culture and the Carrigan Report (1931)** – Journal of the History of Sexuality, vol. 13, No. 2, April 2004. Dostopno na:
http://www.groups.yahoo.com/Justice_for_Magdalenes/Files (03. 08. 2005)

Smith, J. (2003): **Rite and Reason: Irish society colluded in betrayal of Magdalene Women**, The Irish Times: The opinion page, 1.september. Dostopno na:
http://www.groups.yahoo.com/Justice_for_Magdalenes/Files (03. 08. 2005)

Smrke, M. (2000): **Svetovne religije**, Ljubljana:FDV, Zbirka Teorija in praksa, Založba Ivan Hvala

Strauss, B. (2003): **»Sisters« airs Church's dirty laundry**, Los Angeles Daily News.
Dostopno na: <http://www.netreach.net/~steed/magdalen.html> (11. 07. 2005)

Sweeley, J.W. (2005): **Adoption, Relinquishment, and Closed Records as Punishment for Expression of Female Sexuality and Control of Women's Bodies**. Dostopno na:
http://www.groups.yahoo.com/Justice_for_Magdalenes/Files (03.08.2005)

Taipei times (2003): **The Pope's Darkest, Silent Hours**, 17. oktober. Dostopno na:
http://www.bishop-accountability.org.news2003_10_17_TaipeiTimes (11. 02. 2006)

The Carrigan Report. Dostopno na: http://the-knitter.blogspot.com/2005/06/full-carrigan-report_24html (14. 09. 2005)

Schaffer, P. (2006): **Laws in Ireland for the Suppression of Popery**. Dostopno na:
<http://www.law.umn.edu/irishlaw/intro.html> (31. 7. 2006)

The Scotsman (1992): Edinburgh Teatre Festival, 22.avgust. Dostopno na:
<http://www.uni-zuebingen.de/uni/nes/taitg/eclipsed.htm> (31. 7. 2006)

INTERNETNI VIRI:

- <http://www.salmonpoetry.com/eclipsed.html> (31. 7. 2006)
- http://www.sfbg.com/38/43/x_list_stage.html (19. 07. 2005)
- <http://www.themoviechicks.com/summer2003/mctmagdalene.html> (20. 07. 2005)
- http://www.catholicleague.org/03press_releases/quarte3/030729_magdalene.htm (20.07.2005)
- <http://www.magdalenelaundries.com> (15. 7. 2005)
- http://www.nac1.bravehost.com/magdalene/magdalene_laundries.html (15. 7. 2005)
- <http://www.smh.com.au/articles/2003/04/23/1050777303111.html> (15. 7. 2005)
- <http://www.ucc.ie/law/irishlaw> (30 .01. 2006)
- <http://www.irelandseye.com/irish/people/settlers/celts1.shtm> (31. 7. 2006)
- <http://www.irelandseye.com/aarticles/history/events/conflict/bttc1.shtm> (31. 7. 2006)
- <http://www.law.umn.edu/irishlaw/intro.html> (31. 7. 2006)
- <http://www.firstworldwar.com/atoz/easterrising.htm> (31. 7. 2006)
- <http://www.firstworldwar.com/source/irishproclamation1916.htm> (31.7.2006)
- http://www.findarticles.com/p/articles/mi_m2005/is_1_39/ai_n15696954 (24. 7. 2006)

AVDIO-VIZUALNI VIRI:

- Steven Humphries: *Sex in a Cold Climate*, Chanel 4, 1998
- Peter Mullan: *The Magdalene Sisters*, Miramax Production, 2002